

V Bruselu dne 15.12.2020
COM(2020) 730 final

**ZPRÁVA KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU
HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ**

**Zpráva o občanství EU pro rok 2020
Posílení postavení občanů a ochrana jejich práv**

1. Úvod

Vedle míru je občanství EU jedním nejvýznamnějších úspěchů evropského projektu a je světovým unikátem. Práva vyplývající z občanství EU včetně volného pohybu, politických a demokratických práv a práva občanů EU využívat konzulární ochranu jiných členských států, pokud nejsou zastoupeny v zahraničí, mají na Evropu transformující dopad. V současné době existuje více než 13,3 milionu Evropanů¹, kteří využívají svého práva pobývat v jiné zemi EU.

Komise podává zprávy o uplatňování ustanovení týkajících se občanství EU každé 3 roky² a navrhuje nové priority na další 3 roky. Od poslední zprávy o občanství EU z roku 2017 se v rámci výkonu práv vyplývajících z občanství EU vyskytly významné výzvy, mimo jiné v souvislosti s pandemií COVID-19, a došlo také ke značnému pozitivnímu vývoji. Například 9 z 10 evropských občanů nyní zná pojem „občan Evropské unie“, což je nejvyšší zaznamenaný počet³. Volební účast v posledních evropských volbách byla navíc nejvyšší za poslední dvě desetiletí⁴, a to především díky mladým voličům a prvovoličům. Rovněž se zmenšily rozdíly v hlasování a ve složení Evropského parlamentu, pokud jde o pohlaví. Podpora volného pohybu je nejvyšší za posledních 12 let⁵.

Od poslední zprávy o občanství zaznamenala Evropa vznik silných sociálních hnutí zabývajících se otázkami, jako jsou změna klimatu, ekonomika a daně, rasismus a rovnost. Tato hnutí často spojovala pouliční protesty s on-line aktivismem, úspěšně překonávala zeměpisné a jazykové hranice a vytvářela tak celoevropskou, ba dokonce celosvětovou součinnost. Pokud někdy existovala pochybnost, zda evropští občané neztrácejí chuť se politicky zapojit, pak poslední roky ukázaly, že více než kdy jindy mají zájem, aby jejich hlas byl slyšet a utvářel společnost, ve které žijí.

Nedávné výzvy byly rovněž četné a složité. Krize COVID-19 ukazuje, do jaké míry se Evropané na volný pohyb spoléhají a jsou na něm závislí z ekonomických a osobních důvodů. V první polovině roku 2020 uvízly tisíce Evropanů v zahraničí kvůli cestovním omezením, která byla uložena po rozšíření onemocnění COVID-19. To vyústilo v bezprecedentní koordinované úsilí EU a jejích členských států, které bezpečně dostalo domů více než 600 000 občanů. Zatímco Evropa čelila výzvě spočívající v záchraně svých občanů v zahraničí, objevily se otázky, zda by mělo být shromažďování zdrojů EU ve třetích zemích zefektivněno a zda by měla být pomoc občanům flexibilnější. Během pandemie, stejně jako během evropských voleb i po nich, byli Evropané terčem on-line dezinformací, což

¹ Databáze Eurostatu migr_pop1ctz.

² Zpráva o občanství pro rok 2017 viz https://ec.europa.eu/newsroom/just/item-detail.cfm?item_id=51132.

³ Bleskový průzkum Eurobarometr 485, viz:

<https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/flash/surveyky/2260>.

⁴ Viz zpráva o volbách do Evropského parlamentu v roce 2019, COM(2020) 252 final.

⁵ Bleskový průzkum Eurobarometr 485.

ohrožovalo základní předpoklad jejich demokratické účasti na veřejném životě a jejich informované volby.

Ve stínu dopadu nových technologií a celosvětové mimořádné situace v oblasti zdraví je život občanů EU i nadále ovlivňován velkým objemem každodenní praktické administrativní a právní zátěže, a to od komplikovaných postupů registrace pro hlasování ve volbách pro mobilní občany EU až po nedostatečné digitální možnosti správních postupů a daňových režimů pro přeshraniční pracovníky. Referendum o brexitu, které vedlo k odchodu Spojeného království z EU, mělo navíc dopad na životy téměř 3,7 milionu občanů EU⁶, kteří se usadili ve Spojeném království, jakož i milionů občanů Spojeného království, kteří ztratili status občanů EU.

Zpráva o občanství úzce souvisí se šesti hlavními cíli Komise pro Evropu⁷, zejména s novým impulsem pro evropskou demokracii a přiblížením občanů k EU. Je třeba na ni pohlížet ve spojení s dalšími iniciativami (a současně i jako na jejich doplnění), jako je nová Strategie na posílení uplatňování Listiny základních práv⁸, a zejména evropský akční plán pro demokracii⁹. Opatření a priority stanovené v této zprávě se přímo zaměřují na posílení postavení občanů, čímž doplňují Evropský akční plán pro demokracii, který řeší klíčové výzvy pro naše demokracie a zahrnuje politické oblasti se širokým společenským dopadem¹⁰.

Navrhované priority jsou založeny na specializovaných konzultacích¹¹, včetně veřejné konzultace týkající se práv vyplývajících z občanství EU, na bleskovém průzkumu Eurobarometr o občanství a demokracii v EU¹² a na výzkumu, včetně práce sítě akademických pracovníků věnujících se právům spojeným s občanstvím EU. Při určování svých priorit Komise rovněž přímo čerpala z četných dopisů, které obdržela od občanů, kteří pravidelně píšou, aby popsali problémy a záležitosti, se kterými se setkávají při výkonu svých práv v každodenním životě.

⁶ Databáze Eurostatu migr_pop1ctz.

⁷ Ty jsou zmíněny v politických směrech pro příští Evropskou komisi (2019–2024): Zelená dohoda pro Evropu, hospodářství ve prospěch lidí, Evropa připravená na digitální věk, podpora evropského způsobu života, silnější Evropa ve světě a nový impuls pro evropskou demokracii.

⁸ COM(2020) 711.

⁹ COM(2020) 790.

¹⁰ Rozsah zprávy o občanství jde také nad rámec demokratických práv občanů EU a zahrnuje další občanská práva EU zakotvená ve Smlouvě a v Listině základních práv. Existují také zjevné vazby s nedávno přijatým „novým programem pro spotřebitele“, který řeší bezprostřední potřeby spotřebitelů v kontextu pandemie COVID-19 a představuje vizi spotřebitelské politiky EU na příštích pět let. Program zaujímá holistický přístup ke spotřebitelské politice a zaměřuje se na ochranu a posílení postavení občanů EU jako spotřebitelů zajištěním jejich práv v rámci zelené transformace a digitální transformace naší společnosti.

¹¹ Včetně odborníků z členských států v rámci evropské sítě pro volební spolupráci a expertní skupiny pro volný pohyb v září 2020. V září 2020 se konala zvláštní konzultační schůzka s příjemci programu „práva, rovnost a občanství“ a programu „Evropa pro občany“.

¹² Bleskový průzkum Eurobarometr 485 o občanství EU a demokracii, provedený ve 27 členských státech EU mezi 27. únorem a 6. březnem 2020.

<https://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/flash/surveyky/2260>.

Zpráva o občanství pro rok 2020 se skládá ze dvou samostatných dokumentů: této zprávy a zprávy podle článku 25 SFEU¹³, která představuje judikaturu Soudního dvora v oblasti občanských práv.

Zpráva hodnotí pokrok dosažený v oblasti občanství EU od zprávy z roku 2017 a navrhuje nové priority a nová opatření, jež mají občanům EU přinést skutečné výhody a zajistit, aby mohli v praxi požívat svých občanských práv, zejména v přeshraničním kontextu. Stanovuje řadu konkrétních opatření a priorit kolem čtyř hlavních témat:

- posílení demokratické účasti, posílení postavení občanů a podpora začleňování občanů v EU,
- usnadnění výkonu práva na volný pohyb a zjednodušení každodenního života,
- ochrana a podpora občanství EU,
- ochrana občanů EU v Evropě i v zahraničí, a to i v krizových/mimořádných situacích.

2. Posílení demokratické účasti, posílení postavení občanů a podpora začleňování občanů v EU

2.1 Účinný výkon hlasovacích práv

Hlasování a kandidování ve volbách je základem demokratické společnosti. Volby do Evropského parlamentu v roce 2019 zaznamenaly nejvyšší účast za poslední dvě desetiletí. Nárůst **volební účasti** byl způsoben mladými voliči a prvovoliči. Ženy se rovněž účastnily ve větším podílu a rozdíl v počtu hlasujících žen a mužů se zmenšil ze 4 % v roce 2014 na 3 % v roce 2019. Počet žen zvolených do parlamentu se zvýšil z 37 % na 39,4 %. Údaje o volební účasti jiných nedostatečně zastoupených skupin jsou i nadále omezené, neboť není mnoho členských států, které je shromažďují¹⁴.

Nedostatečně zastoupené kategorie voličů však čelí dalším výzvám. Pro lidi s menšinovým rasovým nebo etnickým původem může být obtížnější než pro zbytek populace figurovat na kandidátních listinách, registrovat se k volbám nebo provádět jiné volební postupy. Například sociální a ekonomická zranitelnost mnoha Romů je během volebního procesu často

¹³ COM(2020) 731.

¹⁴ Údaje o volební účasti ve vnitrostátních volbách naznačují, že řada občanů může před volbami čelit dalším výzvám. Z osob se státní příslušností země, ve které žijí, uvádí téměř 60 % z těch, kdo se narodili v zemi podávající zprávu rodičům z řad přistěhovalců, že v posledních vnitrostátních parlamentních volbách hlasovali v zemi svého pobytu, a to napříč EU. To je téměř o 10 procentních bodů méně než u jejich spoluobčanů, jejichž rodiče se narodili v zemi podávající zprávu, a o 5 bodů pod volební účastí těch, kteří do této země přišli jako děti a poté získali její občanství. Je to však o 10 bodů více než u lidí, kteří mají státní příslušnost země podávající zprávu a přijeli tam ve věku nad 15 let. Další podrobnosti viz OECD-EU (2018), *Settling in 2018: Indicators of Immigrant Integration* (Usazování v roce 2018: Ukazatele integrace přistěhovalců).

zneužívána¹⁵ kupováním hlasů a manipulací s nimi, přímým tlakem nebo vyhrožováním. Úspěšné začlenění Romů závisí na tom, zda je jejich volební právo a právo být volen odpovídajícím způsobem uplatňováno. Členské státy by proto měly mnohem více usilovat o zvyšování volebního povědomí s cílem zvýšit účast Romů a dalších znevýhodněných skupin – zajistit, aby se mohli svobodně a informovaně rozhodovat ve volbách, a podporovat jejich politické zastoupení¹⁶.

Osoby se **zdravotním postižením** jsou nadále nedostatečně zastoupeny ve volbách, ať při výkonu svého práva volit, či práva být volen. Potýkají se s různými překážkami, jako je omezená dostupnost prostor a hlasovacích lístků nebo málo dostupné informace o kandidátech a debatách. Odhaduje se, že 800 000 občanů EU ze 16 členských států mohlo být zbaveno práva účastnit se voleb do Evropského parlamentu v roce 2019¹⁷, protože jejich vnitrostátní pravidla a organizační uspořádání dostatečně nezohledňují jejich konkrétní potřeby. Komise bude spolupracovat s členskými státy a Evropským parlamentem na zajištění toho, aby měly osoby se zdravotním postižením zaručena politická práva na rovnoprávném základě s ostatními¹⁸ a zejména aby tohoto práva požívaly v příštích volbách do Evropského parlamentu.

Mnohé členské státy přijaly zvláštní opatření ke zlepšení **účasti žen** ve volbách do EU¹⁹. Tato opatření zahrnovala propojení přidělování veřejných finančních prostředků politickým stranám s podporou účasti žen v politice²⁰, systémy kvót pro kandidátní listiny²¹ nebo zavedení obecné povinnosti pro politické strany, aby jejich kandidátní listiny byly z hlediska zastoupení žen a mužů vyvážené²². Stále však existuje řada výzev, které je třeba řešit. Nenávistné projevy on-line a kybernetické násilí vůči ženám v politice stále více vytvářejí

¹⁵ Viz Roma Civil Monitor: Synthesis report on implementation of national Roma integration strategies in Bulgaria, Czech Republic Hungary, Romania and Slovakia (Souhrnná zpráva o provádění vnitrostátních strategií integrace Romů v Bulharsku, České republice, Maďarsku, Rumunsku a na Slovensku) (březen 2018), s. 12–13 a s. 28; Roma Civil Monitor: A synthesis of civil society's reports on the implementation of national Roma integration strategies in the European Union (Souhrn zpráv občanské společnosti o provádění vnitrostátních strategií integrace Romů v Evropské unii) (březen 2020), s. 23.

¹⁶ Nový strategický rámec pro rovnost, začlenění a účast Romů byl přijat dne 7. října 2020: https://ec.europa.eu/info/publications/new-eu-roma-strategic-framework-equality-inclusion-and-participation-full-package_cs.

¹⁷ Zpráva Evropského hospodářského a sociálního výboru z roku 2019 „Skutečná práva osob se zdravotním postižením volit ve volbách do EP“.

¹⁸ EU a všechny členské státy jsou smluvními stranami Úmluvy OSN o právech osob se zdravotním postižením. Tudiž v souladu s článkem 29 o účasti na politickém a veřejném životě státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, zaručí osobám se zdravotním postižením politická práva a příležitost užívat tato práva na rovnoprávném základě s ostatními.

¹⁹ Údaje o zastoupení žen na různých úrovních politického rozhodování v členských státech jsou zveřejněny v databázi genderových statistik Evropského institutu pro rovnost žen a mužů (EIGE), https://eige.europa.eu/gender-statistics/dgs/browse/wmidm/wmidm_pol.

²⁰ Irsko.

²¹ Například: BE, ES, SI, FR, PT, SI.

²² Rumunsko.

překážky politické účasti žen, například tím, že kandidátky odrazují od toho, aby kandidovaly²³.

S ohledem na příští volby do Evropského parlamentu uspořádá Komise **akci na vysoké úrovni**, na níž se setkají různé orgány, aby se zabývaly problémy souvisejícími s volebními procesy, a jež posílí možnost občanů účastnit se demokratického procesu jako voliči a kandidáti.

V rámci **evropské sítě pro volební spolupráci** pomáhá Komise zemím EU vyměňovat si osvědčené postupy, které pomáhají různým skupinám občanů účastnit se voleb, a bude tak činit i nadále²⁴. Rovněž bude nadále podporovat prosazování osvědčených postupů v rámci sítě v souladu s nejvyššími evropskými standardy pro svobodné a spravedlivé volby, včetně standardů doporučených Benátskou komisí Rady Evropy²⁵.

V roce 2021 uspořádá Komise semináře pro evropskou síť pro volební spolupráci zaměřené na: i) zlepšení přístupnosti evropských voleb; ii) postupy při hlasování na dálku, konkrétně elektronické hlasování (e-hlasování) nebo on-line nástroje, které mohou usnadnit elektronickou demokratickou účast, přičemž budou zároveň řešeny otázky bezpečnosti a důvěrnosti²⁶, a iii) vypracování ukazatelů týkajících se např. demokratické účasti konkrétních skupin. Další podpora **evropského rozměru ve volbách do Evropského parlamentu** posiluje vazbu mezi jednotlivci a evropskými institucemi, a tím i demokratickou legitimitu evropského rozhodování. Pomáhá také politické odpovědnosti. Aby mohli lidé volat politiky k odpovědnosti, musí vidět jasné spojení mezi vnitrostátními kampaněmi a programy kandidátů a evropskými politikami a politickými stranami, s nimiž jsou spojeny. Během voleb v roce 2019 byly v materiálech používaných během kampaně v popředí témata týkající se Evropy a evropské otázky, jako jsou „hodnoty“, „ekonomika“, „sociální záležitosti“ a „životní prostředí“²⁷. Řada politických stran poskytla voličům informace o svých evropských přidružených organizacích a několik stran podniklo kroky ke zvýšení povědomí o evropském rozměru voleb prostřednictvím svých materiálů ke kampani a internetových stránek. Dvě

²³ Meziparlamentní unie, Parlamentní shromáždění Rady Evropy 2018: Sexism, harassment and violence against women in parliaments in Europe (Sexismus, obtěžování a násilí na ženách v evropských parlamentech), <http://www.assembly.coe.int/LifeRay/EGA/WomenFFViolence/2018/20181016-WomenParliamentIssues-EN.pdf>.

²⁴ Evropská síť pro volební spolupráci byla zřízena v lednu 2019 s cílem pomáhat členským státům při sdílení odborných poznatků a osvědčených postupů, a to i pokud jde o hrozby, mezery a prosazování. Viz: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/eu-citizenship/electoral-rights/european-cooperation-network-elections_en.

²⁵ Více informací najdete zde:

https://www.venice.coe.int/WebForms/pages/?p=01_Elections_and_Referendums&lang=EN.

²⁶ Otevřená veřejná konzultace k této zprávě ukázala většinovou podporu poštovního hlasování, přičemž mnozí respondenti se domnívají, že rizika on-line hlasování stále převažují nad jeho přínosy.

²⁷ Na základě více než 11 000 volebních materiálů, včetně plakátů, televizních reklam, příspěvků na sociálních médiích a tištěných oznámení od 418 politických stran nebo kandidátů, a 193 oficiálních účtů na Facebooku identifikovalo Evropské volební monitorovací centrum nejběžnější témata nastolená ve volebních kampaních jako: „Evropa“ (15 % všech témat), následovaly „hodnoty“, „ekonomika“, „sociální záležitosti“ a „životní prostředí“. Viz Johansson, Bengt a Novelli, Edoardo, „2019 European elections campaign – Images, topics, media in the 28 Member States“ (Kampan pro evropské volby v roce 2019 – představy, témata, sdělovací prostředky v 28 členských státech), 9. července 2019, <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e6767a95-a386-11e9-9d01-01aa75ed71a1/language-en>.

politické strany byly přímo přítomny v několika členských státech a vedly kampaň na základě celoevropského programu²⁸. Z takové strany byl v Německu zvolen jeden poslanec Evropského parlamentu²⁹. Na otázku týkající se tohoto tématu v průzkumu Eurobarometr 2020³⁰ se více než 4 z 10 respondentů (43 %) domnívali, že je pravděpodobné, že kdyby kandidátní listiny obsahovaly státní příslušníky z jiných zemí EU, byli by více ochotni v příštích volbách do Evropského parlamentu volit.

Rostoucí skupinou občanů, kteří mají právo volit a kandidovat ve volbách do Evropského parlamentu, jsou tzv. „**mobilní**“ **občané EU**: občané, kteří se přestěhovali, aby mohli žít, pracovat nebo studovat v jiném členském státě³¹. Odhaduje se, že v roce 2019 z více než 17 milionů mobilních občanů EU bylo v EU téměř 15 milionů³² způsobilých volit (více než 3 % z celkového počtu voličů v EU) ve volbách do Evropského parlamentu v roce 2019. Svá práva však uplatnil jen jejich relativně nízký počet³³.

Téměř dvě třetiny respondentů (65 %) v nedávném průzkumu Eurobarometr³⁴ považovalo za pravděpodobné, že kdyby bylo možné kontaktovat **asistenční službu** poskytující občanům informace o volbách do Evropského parlamentu a volebních postupech, byli by více nakloněni účasti v příštích volbách do Evropského parlamentu. Více než 60 % těch, kteří odpověděli na otevřenou veřejnou konzultaci k této zprávě, se domnívalo, že informování občanů o jejich právech vyplývajících z občanství EU je nedostatečné, a nejčastěji zmiňovanou překážkou byl nedostatek informací na vnitrostátní úrovni (22 %). Komise v úzké spolupráci s Parlamentem prozkoumá možnost vytvoření speciálního sdíleného zdroje na podporu občanů EU při výkonu jejich volebních práv, jakož i poskytnutí dalších způsobů, které by jim umožnily oznamovat překážky a incidenty ovlivňující jejich účast na politickém životě. Občané EU (včetně mobilních občanů EU) a příslušné orgány by měly mít tuto možnost k dispozici do podzimu 2023.

Mobilní občané EU mají rovněž právo volit a kandidovat v **komunálních volbách a volbách do Evropského parlamentu** v členském státě svého bydliště. Jejich volební účast je však často nižší než volební účast občanů, kteří jsou státními příslušníky dané země. To je částečně

²⁸ Zpráva o volbách do Evropského parlamentu v roce 2019, COM(2020) 252 final.

²⁹ Za Volt Deutschland. Strana DiEM25 ve volbách do Evropského parlamentu neuspěla, ale postavila kandidáty také ve vnitrostátních volbách v Dánsku, Německu, Řecku, Španělsku, Francii, Rakousku, Polsku a Portugalsku a má poslance v dánském, řeckém, polském a portugalském zákonodárném orgánu.

³⁰ Bleskový průzkum Eurobarometr 485.

³¹ Komise podporovala členské státy při uplatňování konkrétních ustanovení práva EU týkajících se volebních práv mobilních občanů EU v rámci skupiny odborníků pro volební záležitosti. Výměny informací zahrnovaly platné formality, včetně příslušných lhůt pro registraci a postupů na podporu účasti.

³² Databáze Eurostatu migr_pop1ctz.

³³ Údaje získané od členských států ukazují, že registrace mobilních občanů EU v jejich zemích pobytu zůstává napříč EU nízká, i když se počty mezi členskými státy značně liší (stejně jako dostupnost příslušných údajů): od 0,1 % v Chorvatsku a 0,2 % v Lotyšsku po 17 % ve Španělsku a 24 % na Maltě. Další informace najdete v pracovním dokumentu útvarů Komise COM(2020) 252 final.

³⁴ Bleskový průzkum Eurobarometr 485.

způsobeno komplikovanými postupy registrace³⁵ a nedostatečnými možnostmi hlasování³⁶. Komise má v úmyslu aktualizovat příslušné směrnice³⁷ s cílem posílit schopnost mobilních občanů vykonávat svá volební práva. To by zahrnovalo aktualizaci, vyjasnění a posílení pravidel s cílem zajistit, aby podporovaly širokou a inkluzivní účast mobilních občanů EU. Mezi oblasti, které je třeba zahrnout, patří poskytování cílených informací mobilním občanům EU³⁸ – včetně termínů, dopadů a platnosti registrací voličů, výměny informací o registraci voličů a kandidátů z řad mobilních občanů EU a nezbytných úprav po brexitu.

Několik členských států EU³⁹ zbavuje své státní příslušníky, kteří trvale pobývají v jiných zemích, volebního práva ve vnitrostátních parlamentních volbách. Tito občané, kterým bylo **volební právo upřeno**, často čelí vyloučení z politického života v zemi původu i v zemi bydliště. Ve svém doporučení z roku 2014⁴⁰ vyzvala Komise členské státy, aby umožnily svým státním příslušníkům požádat, aby zůstali zapsáni na seznamu voličů, a tím si zachovali své volební právo. Bude i nadále sledovat situaci a vyzývá dotčené členské státy, aby tato pravidla upírající volební právo zrušily.

Práva vyplývající z občanství EU nezajišťují mobilním občanům EU právo volit ve **vnitrostátních volbách** v členském státě bydliště, přestože jsou aktivními členy společnosti a jsou ovlivňováni vnitrostátními politikami. Podle bleskového průzkumu Eurobarometr 485 se více než 6 z 10 Evropanů (63 %) domnívá, že je opodstatněné, aby občané EU žijící v zemi EU, která není jejich zemí původu, získali právo volit ve vnitrostátních volbách a referendech v zemi jejich pobytu. Otevřená veřejná konzultace k této zprávě ukázala podobnou podporu tomu, aby bylo mobilním občanům EU uděleno právo volit ve vnitrostátních volbách členského státu, kde mají bydliště⁴¹. V březnu 2020 byla na toto téma zaregistrována evropská občanská iniciativa⁴². Komise toto téma společně s členskými státy dále prozkoumá.

Pozorování průběhu voleb je dobrým způsobem, jak zapojit občany do volebního procesu a zlepšit důvěru veřejnosti ve svobodné a spravedlivé volby. Sledování voleb občany může jít nad rámec pozorování hlasování a sčítání hlasovacích lístků a může zahrnovat uplatňování volebních pravidel on-line, což může výrazně pomoci usnadnit práci vnitrostátních orgánů odpovědných za volební záležitosti. Na základě stávajících úspěšných postupů má Komise v úmyslu financovat projekty, které posilují nezávislé pozorování voleb, a to i ze strany občanů,

³⁵ Lhůty pro registraci k hlasování ve volbách do Evropského parlamentu se mohou například v jednotlivých členských státech lišit, což ztěžuje včasnou registraci mobilních občanů EU.

³⁶ To může zahrnovat pozdní zasílání administrativních dopisů a těžkopádné postupy hlasování poštou.

³⁷ Směrnice Rady 94/80/ES a směrnice 93/109/ES.

³⁸ Tyto informace budou zpřístupněny prostřednictvím portálu Vaše Evropa a vnitrostátních portálů, které jsou součástí jednotné digitální brány, jak požaduje nařízení 2018/1724 (srov. příloha I, D.3).

³⁹ Kypr, Dánsko, Německo, Irsko a Malta.

⁴⁰ Doporučení Komise 2014/53/EU.

⁴¹ Respondenti se domnívali, že voličům by mělo být umožněno zvolit si mezi oběma zeměmi nebo volit v zemi původu i bydliště ve stejném poměru. Pro mnohé je vhodným kritériem pro rozhodování, zda přiznat cizím státním příslušníkům volební právo ve vnitrostátních volbách, délka pobytu.

⁴² Dne 4. března 2020 se Evropská komise dohodla na přípustnosti a zaregistrovala evropskou občanskou iniciativu s názvem „Voliči bez hranic, plná politická práva pro občany EU“. Organizátoři žádají „reformy, jimiž se posílí existující práva občanů EU volit a kandidovat v evropských a komunálních volbách v zemi bydliště, a nové právní předpisy na rozšíření těchto práv na regionální a celostátní volby a referenda“.

prostřednictvím pokynů nebo osvědčených postupů projednávaných v rámci evropské sítě pro volební spolupráci.

Opatření 1 – V roce 2021 bude Komise aktualizovat směrnice o hlasovacích právech mobilních občanů EU v komunálních a evropských volbách, aby usnadnila poskytování informací občanům a zlepšila výměnu příslušných informací mezi členskými státy, mimo jiné s cílem zabránit dvojímu hlasování.

Opatření 2 – Komise prozkoumá možnost vytvoření speciálního sdíleného zdroje na podporu občanů EU při výkonu jejich volebních práv. Komise bude i nadále spolupracovat s členskými státy prostřednictvím evropské sítě pro volební spolupráci s cílem usnadnit a zlepšit schopnost občanů EU vykonávat svá hlasovací práva, mimo jiné prostřednictvím podpory výměny osvědčených postupů a vzájemné pomoci, s cílem zajistit svobodné a spravedlivé volby.

Opatření 3 – Komise bude financovat projekty zaměřené na nezávislé pozorování voleb, včetně sledování voleb občany.

2.2 Posílení účasti občanů v demokratickém procesu

Vzrůstající zapojení občanů ve všech fázích demokratického procesu je pro naši evropskou demokracii klíčové. Objevuje se mnoho nových iniciativ pro zapojení občanů do rozhodovacího procesu⁴³. Napříč Evropskou unií například vzrůstá zájem o **poradní demokracii**⁴⁴, což je třeba začít uznávat a podporovat. Zvýšení transparentnosti při tvorbě politik a v rámci procesu rozhodování a zapojení občanů do projednávání složitých otázek, kterým čelí evropské orgány, je pro demokratickou legitimitu zásadní. Je to také důležité pro důvěru občanů v orgány EU a pro vytvoření vazby mezi občany a těmito orgány.

Nadcházející **konference o budoucnosti Evropy**, jež představuje významný test celoevropské poradní demokracie, vytvoří nové veřejné fórum pro otevřenou, inkluzivní, transparentní a strukturovanou diskusi s občany o řadě klíčových priorit a výzev. Od počátku

⁴³ Iniciativy zahrnovaly shromáždění občanů (například shromáždění ve Valonsku za účelem zapojení lidí do vypracování politických doporučení pro rozpoznávání tzv. „falešných zpráv“). Shromáždění občanů jsou poradní orgány využívané v řadě členských států, které lidem umožňují přispívat k tvorbě politiky. Příkladem, který stojí za zmínku, je Irsko, kde se běžně využívají k vypracování možností pro referenda.

⁴⁴ Ve své nedávné zprávě popsala OECD hloubku a šíření inspirativních iniciativ poradní demokracie, a to i v EU, kde se tisíce náhodně vybraných občanů účastnily participativnějších stylů správy a řízení demokracie. („Catching the Deliberative Wave“: <https://www.oecd.org/gov/innovative-citizen-participation-and-new-democratic-institutions-339306da-en.htm>).

bude zahrnovat průlomovou **mnohojazyčnou digitální platformu**, která konferenci zpřístupní občanům z nejrůznějších sfér společnosti a ze všech koutů Unie. Občané budou mít možnost předkládat své nápady a návrhy nebo pořádat místní debaty. Díky překladu do všech jazyků EU v reálném čase budou moci občané z různých členských států sledovat debaty, čímž se otevírá perspektiva skutečně nadnárodních diskusí o budoucnosti Evropy. Možná vylepšení systému hlavních kandidátů ve volbách do Evropského parlamentu budou projednávána na **konferenci o budoucnosti Evropy**, jež se bude rovněž zabývat záležitostmi nadnárodních kandidátních listin.

Zpráva o občanství, která doplňuje další opatření navrhovaná v rámci evropského akčního plánu pro demokracii, zaujímá přístup zaměřený na občany a soustředí se na opatření a iniciativy, které přímo posilují postavení občanů a chrání jejich práva. K podpoře poradní a zastupitelské demokratické účasti by měly být použity inovativní techniky zaměřené na uživatele, které jsou vhodné pro různé věkové skupiny a potřeby. Politiky, které **zvyšují povědomí a zapojení veřejnosti do rozhodování** na evropské úrovni, by měly být přínosem pro všechny občany. To je zásadní pro zajištění toho, aby si evropští občané byli jisti, že je jejich hlas slyšet a že hlasování je důležité. Občané s posílenou účastí by měli mít nástroje, kanály a dovednosti, aby byl jejich hlas na veřejné scéně slyšet, aby mohli přímo přispívat k utváření veřejných politik na všech úrovních. Komise prozkoumá inovativní způsoby konzultací s občany a shromáždí jejich zpětnou vazbu k novým právním předpisům EU.

Komise již testuje participativní a poradní procesy, například při navrhování a provádění projektů politiky soudržnosti⁴⁵ a při určování možných priorit pro pět misí EU, které budou nedílnou součástí programu Horizont Evropa, příštího rámcového programu pro výzkum a inovace (mezi které bude patřit rakovina, přizpůsobení změně klimatu, ekologičtější a inteligentnější města, zdravé půdy a zdravé oceány a vody)⁴⁶. Bude i nadále financovat **výzkumné a inovační projekty**, jejichž cílem je rozvíjet poradní a participativní demokracii prostřednictvím experimentů, a zkoumat postupy, výzvy a dopady procesů poradní demokracie v různých zeměpisných měřítkách a v různých sociálních skupinách⁴⁷. Komise bude také financovat inovační projekty, které zvyšují kapacitu nebo nabízejí praktickou

⁴⁵ https://ec.europa.eu/regional_policy/en/newsroom/news/2020/04/22-04-2020-deadlines-reminder-boost-citizen-engagement-in-the-implementation-of-cohesion-policy.

⁴⁶ https://ec.europa.eu/info/horizon-europe-next-research-and-innovation-framework-programme/missions-horizon-europe_en. Komise oznámí konečný výběr misí na konci roku 2020. Až budou mise zahájeny, budou evropští občané nadále zapojeni do všech fází jejich provádění.

⁴⁷ Program Horizont 2020 zejména poskytne téměř 12 milionů EUR čtyřem konsorciím s více zúčastněnými stranami, která budou provádět výzkumné a experimentální činnosti v těchto oblastech: i) demokratizace územní soudržnosti (experimentování s poradním zapojením občanů a s participativním sestavováním rozpočtu v evropských regionálních a městských politikách); ii) města jako místa politických inovací v rámci posilování poradní a participativní demokracie; iii) inkluzivní věda a evropské demokracie a iv) rozvoj participativních prostorů s využitím vícejazyčného, dynamického poradního přístupu. Jeho nástupnický program, Horizont Evropa, již označil vytvoření „odolnější, inkluzivnější a demokratičtější evropské společnosti“ jako jedno ze svých klíčových strategických zaměření, a první pracovní programy proto budou nadále financovat výzkum v těchto oblastech.

podporu pro zapojení evropských občanů do transformací, které jsou součástí Zelené dohody pro Evropu, a to prostřednictvím jak projednávání, tak účasti⁴⁸, jakož i do dalších oblastí⁴⁹.

Evropská unie si navíc klade za cíl dále podporovat účast mladých lidí na demokratickém životě v Evropě⁵⁰. Podpora inkluzivní participativní demokracie je také jednou z hlavních zásad **strategie Evropské unie pro mládež** (2019–2027)⁵¹, jejímž cílem je podpora zapojení mladých lidí v Evropě do formování společnosti a politiky. Tři klíčové oblasti strategie EU pro mládež jsou *zapojovat, propojovat a posilovat*. *Zapojovat* znamená účast mládeže a odhodlání EU podporovat demokratickou účast všech mladých lidí, zejména prostřednictvím **dialogu EU s mládeží**⁵², strukturovaného nástroje pro účast mládeže a jednoho z největších nástrojů pro účast občanů v EU, který přispívá k tomu, že myšlenky mladých lidí jsou předkládány k projednání. Je to vynikající příklad mobilizace hlasů zdola nahoru, které se úspěšně dostanou až k tvůrcům politik. V roce 2020 si připomínáme desáté výročí dialogu EU s mládeží⁵³.

Evropská občanská iniciativa je důležitou součástí práv vyplývajících z občanství EU a mocným nástrojem participativní demokracie v EU. Umožňuje jednomu milionu občanů s bydlištěm ve čtvrtině členských států požádat Komisi, aby předložila návrh právního aktu, kterým se provádějí smlouvy EU⁵⁴. Od ledna 2020 existují nová pravidla, díky nimž je evropská občanská iniciativa uživatelsky přívětivější a přístupnější tak, aby lépe přispěla ke zvýšení účasti evropských občanů na demokratickém procesu EU. Dne 15. července 2020 přijaly Evropský parlament a Rada dočasná opatření k řešení dopadů pandemie COVID-19 na evropskou občanskou iniciativu. Pravidla byla upravena tak, aby umožňovala prodloužení období sběru občanských iniciativ zasažených pandemií.

⁴⁸ Děje se tak zejména prostřednictvím „výzvy k podávání návrhů v rámci Zelené dohody“, která mobilizuje 1 miliardu EUR na výzkumné a inovační projekty, které reagují na klimatickou krizi a pomáhají chránit jedinečné evropské ekosystémy a biologickou rozmanitost. Vedle tematických oblastí odrážejících klíčové pracovní okruhy Zelené dohody pro Evropu se její průřezová část bude zabývat posílením postavení občanů prostřednictvím mobilizace financování tří klíčových témat: i) evropská kapacita pro projednávání záležitostí Zelené dohody občany a jejich účast na ní; ii) změny v chování a sociální a kulturní změny, pokud jde o Zelenou dohodu, a iii) umožnění občanům jednat, pokud jde o změnu klimatu a ochranu životního prostředí, prostřednictvím vzdělávání, vědecké činnosti občanů, iniciativ pro pozorování a občanského zapojení.

⁴⁹ Občané jsou rovněž spotřebiteli, jejichž každodenní život vážně narušuje pandemie, a to i pokud jde o dostupnost a přístupnost produktů, služeb a cestování v rámci EU, do ní a z ní. „Nový program pro spotřebitele“ je založen na účasti spotřebitelů při provádění jeho opatření, což bude mimo jiné zajištěno posílením spotřebitelských organizací, které zastupují zájmy spotřebitelů, radí jim a podporují je. To je zvláště důležité pro některé kategorie občanů, kteří jsou zranitelnější vzhledem k sociálním okolnostem nebo zvláštním charakteristikám, jako je věk, pohlaví, zdraví, digitální gramotnost nebo finanční situace.

⁵⁰ Ustanovení čl. 165 odst. 2 Smlouvy o fungování Evropské unie.

⁵¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2018:456:FULL&from=CS>.

⁵² https://ec.europa.eu/youth/policy/youth-strategy/euyouthdialogue_en.

⁵³ Dialog EU s mládeží vyústil v přijetí evropských cílů v oblasti mládeže, které představují vizi mladých lidí pro Evropu a jsou prvořadě pro naši ambici důkladně zvažovat vstupy od mladších generací a začlenit dlouhodobější perspektivu do tvorby politiky, aby došlo k podpoře dialogu a ke zvýšení transparentnosti našich politických rozhodnutí a naší zodpovědnosti za ně.

⁵⁴ Doposud bylo zaregistrováno 75 iniciativ, z nichž šest prošlo všemi fázemi postupu a bylo úspěšně předloženo Komisi (zdroj: https://europa.eu/citizens-initiative/home_cs).

Pandemie COVID-19 je doprovázena masivní vlnou **nepravdivých nebo zavádějících informací**, včetně pokusů lidí a skupin ze zemí mimo EU ovlivňovat občany EU a unijní debaty. Komise pokračuje ve své práci na podpoře informačního prostředí, ve kterém si občané mohou vytvářet informované názory na veřejné záležitosti, vyžadováním větší odpovědnosti on-line platform. V souvislosti s dezinformacemi souvisejícími s onemocněním COVID-19 zavedla Komise v návaznosti na společné sdělení týkající se onemocnění COVID-19 z června 2020 program sledování a podávání zpráv⁵⁵. Signatáři kodexu zásad boje proti dezinformacím podávají každý měsíc zprávy o opatřeních přijatých k omezení šíření dezinformací týkajících se onemocnění COVID-19 v rámci jejich služeb. Kromě toho se během pandemie COVID-19 jako specifický prvek dezinformací rozmohly spotřebitelské podvody, jako například nabídka zbytečných, neúčinných a potenciálně nebezpečných ochranných výrobků⁵⁶. Těmito otázkami se zabývají iniciativy uvedené ve společném sdělení⁵⁷ a nový program pro spotřebitele⁵⁸. Evropský akční plán pro demokracii a akt o digitálních službách se zabývají výzvami, které pro naše společnosti představují dezinformace šířené on-line.

Účast na vzdělávacích činnostech může přispět k posílení účasti občanů na demokratických procesech. Připomíná to **Evropská agenda dovedností**⁵⁹, která podporuje dovednosti pro život, protože „demokratické společnosti jsou závislé na aktivních občanech, kteří dokážou rozpoznat informace z různých zdrojů, identifikovat dezinformace, přijímat informovaná rozhodnutí, jsou odolní a jednájí odpovědně“. Z tohoto pohledu Komise podpoří rozvoj kvalitního a inkluzivního vzdělávání dospělých v souladu s první zásadou evropského pilíře sociálních práv.

Digitální technologie transformují demokratické rozhodování v EU, jakož i způsob, jakým veřejné orgány jednájí s občany. On-line nástroje mohou usnadnit interakci a demokratickou účast v současné době, kdy okolnosti přinutily mnoho lidí změnit své pracovní návyky a způsob vzájemné interakce⁶⁰. Digitální zapojení je zároveň omezeno technickými dovednostmi lidí.

⁵⁵ Společné sdělení Evropské komise a vysoké představitelky „Boj proti dezinformacím o COVID-19 – pravda a mýty“, 10. června 2020, JOIN(2020) 8 final.

⁵⁶ https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/fighting-disinformation/tackling-coronavirus-disinformation_cs.

⁵⁷ Společné sdělení Evropské komise a vysoké představitelky „Boj proti dezinformacím o COVID-19 – pravda a mýty“, 10. června 2020, JOIN(2020) 8 final.

⁵⁸ Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě „Nový program pro spotřebitele – Posílení odolnosti spotřebitele pro udržitelné oživení“, 13.11.2020, COM(2020) 696 final. V souladu s iniciativami v rámci nového programu pro spotřebitele bude Komise podporovat rozvoj kapacit vnitrostátních orgánů na ochranu spotřebitele pro on-line šetření a usnadňovat spolupráci mezi sítí pro spolupráci v oblasti ochrany spotřebitele a dalšími sítěmi pro prosazování práva a zúčastněnými stranami při řešení klamání spotřebitelů, nekalých marketingových praktik a podvodů.

⁵⁹ COM(2020) 274 final ze dne 1. července 2020.

⁶⁰ Během Evropského týdne regionů a měst 2020 uspořádala Komise setkání na téma „Žádné omezení volného pohybu e-demokracie“, které obsahovalo osvědčené postupy vybraných projektů financovaných EU a kde se zkoumal potenciál digitálních technologií, které by občanům umožnily účastnit se evropské demokratické debaty.

Jednou z klíčových priorit Komise je „Evropa připravená na digitální věk“ a zlepšení digitálních dovedností⁶¹ mladých lidí i dospělých. Na to se zaměřuje aktualizovaný **akční plán digitálního vzdělávání**⁶², který bude probíhat od roku 2021 do roku 2027. Mezi příslušná opatření patří posílení úsilí o podporu digitální gramotnosti a rozvoj společných zásad pro řešení dezinformací prostřednictvím vzdělávání a odborné přípravy, jakož i podpora rozvoje lepšího porozumění umělé inteligenci a údajům u všech občanů a systematické začleňování digitální gramotnosti do projektů formálního a neformálního vzdělávání. Komise se rovněž zavázala řešit **dopady stárnutí** ve všech oblastech politiky, aby pomohla společností a ekonomikám přizpůsobit se demografickým změnám⁶³. Nastíní konkrétní opatření na podporu aktivní účasti občanů ve všech životních fázích, od mladých po staré⁶⁴, s možným dalším zaměřením na účast dětí na politickém a demokratickém životě EU.

Mobilní občané EU, kteří jsou usazeni v jiném členském státě, potřebují **podporu**, která jim usnadní začlenění do hostitelské společnosti. Někteří mobilní občané EU se mohou nacházet v nejisté situaci, například jsou bez domova nebo mají menšinový původ, takže mohou mít nárok na doplňkovou podporu. V současné době je podpora často poskytována státním příslušníkům třetích zemí, a mobilním občanům EU jakožto specifické skupině často chybí dostatečná podpora. Existují samozřejmě výjimky a tuto mezeru se snaží vyplnit rostoucí počet projektů místních samospráv a občanské společnosti. Komise navíc každý rok prostřednictvím zvláštního financování v oblasti občanství EU podporuje akce na zvyšování povědomí o právech vyplývajících z občanství EU a začlenění mobilních občanů EU.

Kromě toho mezinárodní výzkum a literatura nacházejí výraznou souvislost mezi **kulturní účastí a demokracií**. Říká se, že společnost je otevřenější a tolerantnější, lépe funguje, je ekonomicky silnější a má lépe zabezpečenou demokracii, pokud lidé mají snadný přístup k široké škále kulturních aktivit a jejich míra účasti na těchto aktivitách je vysoká. V této souvislosti se Komise chystá počátkem roku 2021 zahájit práce na nezávislé studii s názvem „Význam účasti občanů na kulturním dění pro občanské zapojení a demokracii – politické ponaučení vyplývající z mezinárodního výzkumu“. Studie shrne dosavadní znalosti a důkazy na toto téma, vyvodí z nich klíčová politická ponaučení a vyzdvihne příklady úspěšných opatření z několika členských států EU. Studie podpoří Komisi při provádění Nové evropské agendy pro kulturu a pracovního plánu Rady pro kulturu na období 2019–2022.

⁶¹ Vybavení lidí dovednostmi potřebnými pro digitalizaci je hlavním zaměřením Evropské agendy dovedností, která předpokládá řadu opatření v koordinaci s digitální strategií, průmyslovou strategií a strategií pro malé a střední podniky a evropským prostorem vzdělávání.

⁶² Plán má dvě strategické priority: i) podporu rozvoje vysoce výkonného ekosystému digitálního vzdělávání v Evropě a ii) zlepšování digitálních dovedností a kompetencí pro digitální transformaci. Viz https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/deap-communication-sept2020_en.pdf.

⁶³ V červnu 2020 přijala Komise zprávu o dopadu demografických změn, která představuje určující faktory demografických změn a jejich dopady v celé Evropě.

⁶⁴ Ve zprávě Komise o volbách do Evropského parlamentu v roce 2019 (COM(2020) 252 final) bylo oznámeno, že se Komise bude konkrétně zaměřovat na podporu inkluzivní a rovné účasti ve volbách, které se budou konat v roce 2024, pokud jde o mladé a starší lidi, ženy, mobilní občany EU a osoby se zdravotním postižením.

Opatření 4 – Komise podpoří aktivní účast občanů na demokratickém procesu a zaujme inovativní přístupy k jejich zapojení do legislativního procesu, aby zajistila, že právní předpisy EU budou účelné a budou v souladu s hodnotami EU. Půjde příkladem tím, že bude prostřednictvím programu Občané, rovnost, práva a hodnoty financovat projekty, které podporují zapojení, projednávání a účast evropských občanů na programu Horizont Evropa a na transformacích v rámci Zelené dohody pro Evropu.

Opatření 5 – Komise bude prostřednictvím programu Občané, rovnost, práva a hodnoty financovat konkrétní místní opatření, jejichž cílem je podpořit začlenění občanů EU do společnosti EU.

Opatření 6 – Komise prostřednictvím cílených opatření, včetně financování, zvýší celoevropské povědomí o významu, který má pro společnost a demokracii účast na kultuře.

3. Usnadnění výkonu práva na volný pohyb a zjednodušení každodenního života

3.1 Lepší právní jistota při výkonu práva na volný pohyb

Volný pohyb⁶⁵, který umožňuje každému občanovi EU žít, pracovat nebo studovat v kterémkoli členském státě, je nejcennějším právem občanů EU. V průzkumu Eurobarometr se více než 8 z 10 respondentů (84 %) vyjádřilo, že volný pohyb občanů EU v rámci EU přináší ekonomice jejich země celkové výhody⁶⁶. Odhaduje se, že přibližně 13,3 milionu občanů EU využilo své právo a přestěhovalo se do jiného členského státu. Stěhování do zahraničí může být spojeno s řadou právních a administrativních obtíží⁶⁷ a Komise podpořila členské státy i občany EU tím, že vydala pokyny⁶⁸ k problémům, které byly během provádění pravidel volného pohybu nebo při jejich uplatňování v praxi identifikovány.

⁶⁵ Toto právo přiznává přímo každému občanovi EU článek 21 Smlouvy o fungování Evropské unie a je zakotveno v článku 45 Listiny základních práv. Ustanovení čl. 21 odst. 1 SFEU uvádí, že každý občan EU má právo svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států s výhradou omezení a podmínek stanovených ve Smlouvách a v opatřeních přijatých k jejich provedení. Tato omezení a podmínky se nacházejí ve směrnici Evropského parlamentu a Rady 2004/38/ES o právu občanů Unie a jejich rodinných příslušníků svobodně se pohybovat a pobývat na území členských států, o změně nařízení (EHS) č. 1612/68 a o zrušení směrnic 64/221/EHS, 68/360/EHS, 72/194/EHS, 73/148/EHS, 75/34/EHS, 75/35/EHS, 90/364/EHS, 90/365/EHS a 93/96/EHS, Úř. věst. L 158, 30.4.2004, s. 77 (dále také „směrnice o volném pohybu“). Článek 45 SFEU navíc přiznává každému občanovi EU právo nastoupit do zaměstnání v kterémkoli členském státě a pobývat tam za tímto účelem.

⁶⁶ Od roku 2012 se jedná o nárůst o 17 procentních bodů.

⁶⁷ Otevřená veřejná konzultace k této zprávě odhalila, že zatímco se občané před stěhováním se do zahraničí cítí dobře informovaní, při pobytu v zahraničí se setkávají s administrativními problémy. V řadě případů by ocenili, kdyby byli před přesunem lépe informováni v záležitostech, jako jsou daně, sociální dávky nebo zdravotní pojištění.

⁶⁸ KOM(2009) 313 v konečném znění.

Od poslední zprávy o občanství byla identifikována řada nových problematických otázek a Evropský soudní dvůr vydal **důležité rozsudky**, které dále upřesňují právo občanů EU a jejich rodinných příslušníků na volný pohyb. Jedna otázka souvisela se skutečností, že vzhledem k rozdílům v právních předpisech mezi členskými státy nemusí být rodinným vazbám dán dostatečný význam, pokud své právo na volný pohyb uplatňují duhové rodiny (tj. rodiny, kde alespoň jeden člen je z řad LGBTIQ osob).

Ve svém rozsudku ve věci **Coman** Soudní dvůr rozhodl, že pokud jde o výkon práva na volný pohyb, vztahuje se pojem „manžel/manželka“ občana EU ve směrnici o volném pohybu také na osobu stejného pohlaví jako občan EU, s nímž uzavřel(a) manželství⁶⁹. V jiném případě rodinní příslušníci ze zemí mimo EU, kteří jsou držiteli povolení k (trvalému) pobytu, nebyli vždy schopni využít osvobození od vízové povinnosti při cestování ze svého hostitelského členského státu do jiného členského státu. Soudní dvůr ve dvou rozsudcích upřesnil jejich právo využívat této výjimky⁷⁰. U nezletilých, na které se vztahuje směrnice o volném pohybu⁷¹, Soudní dvůr shledal, že pojem „potomka v přímé linii“ občana EU použitý ve směrnici o volném pohybu by měl být chápán tak, že zahrnuje jak biologické, tak adoptované dítě občana EU.

Komise má v úmyslu přezkoumat **pokyny pro volný pohyb z roku 2009**⁷² s cílem zlepšit právní jistotu pro občany EU při výkonu jejich práv na volný pohyb a zajistit účinnější a jednotnější uplatňování právních předpisů o volném pohybu v celé EU⁷³. Revidované pokyny by měly odrážet rozmanitost rodin, a proto by měly pomáhat všem rodinám – včetně duhových rodin – při výkonu jejich práva na volný pohyb. Měly by poskytnout aktualizované pokyny pro všechny zúčastněné strany, zejména občany EU, a podporovat práci vnitrostátních orgánů zabývajících se právy občanů, jakož i soudů a právních odborníků.

Při aktualizaci pokynů má Komise v úmyslu zabývat se uplatňováním **omezujících opatření týkajících se volného pohybu**, zejména těch, která jsou způsobena obavami o veřejné zdraví. Rozšíření onemocnění COVID-19 představilo řadu jedinečných výzev pro volný pohyb po celé EU, kdy mnoho členských států z důvodu ochrany zdraví zavedlo cestovní omezení⁷⁴.

V březnu 2020 přijala Komise zvláštní pokyny týkající se výkonu práva na volný pohyb pracovníků⁷⁵. Aby Komise pomohla postupně zrušit cestovní omezení a koordinovat opatření jednotlivých členských států, představila v květnu 2020 balíček opatření, včetně společného

⁶⁹ Rozsudek ze dne 5. června 2018, *Coman a ostatní*, C-673/16, EU:C:2018:385.

⁷⁰ Rozsudek ze dne 18. prosince 2014, *McCarthy a ostatní*, C- 202/13, EU:C:2014:2450 a rozsudek ze dne 18. června 2020, *Ryanair Designated Activity Company*, C-754/18, EU:C:2020:478.

⁷¹ Rozsudek ze dne 26. března 2019, *SM (Dítě v trvalém opatrovnictví na základě alžírského institutu zajištění péče „kafala“)*, C-129/18, EU:C:2019:248.

⁷² KOM(2009) 313 v konečném znění.

⁷³ Členským státům při správném uplatňování právních předpisů o volném pohybu pomáhá síť SOLVIT, která na vnitrostátní úrovni řeší problémy s dodržováním právních předpisů EU. Viz doporučení Komise ze dne 17.9.2013 o zásadách, jimiž se řídí SOLVIT, C(2013) 5869 final.

⁷⁴ V souladu s právními předpisy o volném pohybu by omezení volného pohybu měla být v souladu s požadavky na proporcionalitu a zákaz diskriminace.

⁷⁵ Sdělení Komise – Pokyny k výkonu volného pohybu pracovníků během šíření onemocnění COVID-19, 2020/C 102 I/03.

přístupu k obnovení volného pohybu⁷⁶, a také soubor pokynů a doporučení pro turisty, cestovatele a podniky, jakož i kritéria pro obnovení cestovního ruchu⁷⁷. Představený flexibilní přístup byl založen na epidemiologických kritériích, uplatnění opatření proti šíření nákazy a úvahách týkajících se omezení ekonomiky a sociálních kontaktů. Dne 4. září 2020 předložila Komise návrh doporučení Rady o koordinovaném přístupu k omezení volného pohybu v reakci na pandemii COVID-19, který Rada přijala dne 13. října 2020. Cílem doporučení⁷⁸ je zajistit, aby veškerá opatření přijatá členskými státy k omezení volného pohybu v důsledku onemocnění COVID-19 byla **přiměřená, nediskriminační, dobře koordinovaná a jasně oznámená** na úrovni EU.

Komise rovněž spustila stránky **Re-open EU**⁷⁹, což je internetová platforma se základními informacemi ve všech jazycích EU pro bezpečné obnovení volného pohybu a cestovního ruchu v celé Evropě. Zahrnuje informace v reálném čase týkající se hranic, cestovních omezení, opatření v oblasti veřejného zdraví a bezpečnosti a další praktické informace pro cestující.

Jak je uvedeno v novém paktu o migraci a azylu⁸⁰, přijme Komise **strategii pro budoucnost Schengenu**, která posílí Schengenský hraniční kodex⁸¹ a mechanismus pro schengenské hodnocení, a zřídí schengenské fórum na podporu konkrétní spolupráce a způsobů, jak prohloubit Schengen prostřednictvím programu podpory a spolupráce za účelem ukončení kontrol na vnitřních hranicích. První zasedání schengenského fóra se konalo dne 30. listopadu 2020.

Brexit má významný dopad na ty občany EU (přibližně 3,7 milionu⁸²), kteří v důsledku výkonu svých práv na volný pohyb v době, kdy bylo Spojené království ještě členem EU, v současnosti žijí ve Spojeném království⁸³. Komise je i nadále odhodlána chránit jejich práva. **Dohoda o vystoupení** zaručuje těmto občanům a jejich rodinným příslušníkům obecně stejná práva, jaká mají nyní: mohou nadále žít, studovat, pracovat a cestovat mezi hostitelskou zemí a Spojeným královstvím nebo EU-27. Totéž platí pro každého občana EU, který se přestěhuje do Spojeného království před koncem přechodného období⁸⁴. Komise pomůže občanům EU ve Spojeném království, aby se plně obeznámili se svými právy, a zajistí, aby byly na případné problémy s prováděním upozorněny orgány Spojeného království. Část druhá

⁷⁶ Sdělení Komise – Směrem k rozfázovanému a koordinovanému přístupu pro obnovu volného pohybu a zrušení kontrol na vnitřních hranicích – COVID-19, 2020/C 169/03.

⁷⁷ Sdělení Komise – Pokyny EU k postupnému obnovování služeb cestovního ruchu a ke zdravotním protokolům v ubytovacích a stravovacích zařízeních – COVID-19, 2020/C 169/01.

⁷⁸ Doporučení Rady (EU) 2020/1475 o koordinovaném přístupu k omezení volného pohybu v reakci na pandemii COVID-19, Úř. věst. L 337, 14.10.2020, s. 32.

⁷⁹ <https://reopen.europa.eu>.

⁸⁰ COM(2020) 609 ze dne 23. září 2020.

⁸¹ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/399 ze dne 9. března 2016, kterým se stanoví kodex Unie o pravidlech upravujících přeshraniční pohyb osob (Schengenský hraniční kodex), Úř. věst. L 77, 23.3.2016, s. 1.

⁸² Databáze Eurostatu migr_pop1ctz.

⁸³ A že v EU-27 žije přibližně 1 milion státních příslušníků Spojeného království (zdroj: První společná zpráva o provádění práv k pobytu podle druhé části dohody o vystoupení).

⁸⁴ Totéž platí pro každého občana Spojeného království, který se během přechodného období přestěhuje do členského státu EU.

dohody o vystoupení také chrání práva více než 1 milionu občanů Spojeného království, kteří od 1. února 2020 již nejsou občany EU, ale stále žijí v zemích EU, a chrání jejich právo žít, pracovat nebo studovat v hostitelské zemi. Stanoví právo pobytu, práva na vstup a výstup, právo pracovat, uznávání odborných kvalifikací a koordinaci sociálního zabezpečení. Správné provádění části dohody o vystoupení týkající se práv občanů, včetně znevýhodněných skupin, je pro Komisi nejvyšší prioritou. Všichni občané by měli mít všechny informace nezbytné pro výkon svých práv.

Opatření 7 – V roce 2022 zvýší Komise právní jistotu pro občany EU uplatňující své právo na volný pohyb a pro vnitrostátní správní orgány prostřednictvím aktualizace pokynů EU pro volný pohyb z roku 2009. Aktualizované pokyny zohlední rozmanitost rodin (duhové rodiny), uplatňování zvláštních opatření, jako jsou opatření zavedená z důvodu ochrany veřejného zdraví, jakož i příslušné rozsudky Soudního dvora.

Opatření 8 – V souladu s dohodou o vystoupení bude Komise i nadále podporovat ochranu práv občanů EU, kteří v důsledku výkonu svého práva na volný pohyb v době, kdy bylo Spojené království ještě členem EU, měli bydliště ve Spojeném království před koncem přechodného období.

3.2 Zjednodušení přeshraniční práce a cestování

V roce 2019 zavedla EU přísnější zabezpečení **průkazů totožnosti a povolení k pobytu** vydávaných občanům EU⁸⁵. Nové průkazy usnadní každodenní život mobilním občanům EU a jejich rodinným příslušníkům, přeshraničním pracovníkům, studentům, turistům a dalším cestujícím. Nová pravidla, která vstoupí v platnost 2. srpna 2021, zlepší zabezpečení průkazů totožnosti a povolení k pobytu v celé EU zavedením minimálních standardů jak pro informace v nich obsažené, tak pro bezpečnostní prvky společné pro všechny členské státy, které tyto doklady vydávají⁸⁶. Komise prozkoumá způsoby, jak podpořit používání digitálních nástrojů a inovací, které využívají funkci průkazů totožnosti vydávaných podle nových pravidel pro služby elektronické správy a elektronického podnikání.

Pro občany, kteří se stěhují z jednoho členského státu do druhého, je zásadní **zjednodušení správních postupů a formalit**. To platí zejména pro veřejné listiny, jako jsou rodné listy, doklad o státní příslušnosti nebo výpisy z rejstříku trestů, které byly vydány v zahraničí a pro přijetí orgánem veřejné moci je třeba je přeložit a legalizovat. Nařízení o veřejných

⁸⁵ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/1157 ze dne 20. června 2019 o posílení zabezpečení průkazů totožnosti občanů Unie a povolení k pobytu vydávaných občanům Unie a jejich rodinným příslušníkům, kteří vykonávají své právo volného pohybu, Úř. věst. L 188, 12.7.2019, s. 67.

⁸⁶ Nová pravidla zahrnují přísná opatření na ochranu údajů, která zajišťují, že shromážděné informace nepadnou do nesprávných rukou. Vnitrostátní orgány budou zejména muset zajistit bezpečnost bezkontaktního čipu a údajů v něm uložených, aby nemohly být zneužity hackery nebo aby k nim nebyl možný neoprávněný přístup.

listinách⁸⁷, které se stalo plně použitelným 16. února 2019, usnadňuje občanům výkon jejich práva na volný pohyb v rámci EU. Komise pečlivě sleduje správné provádění těchto nových pravidel a aktivně podporuje členské státy při překonávání problémů hlášených občany a orgány.

Občané EU mají právo na volný pohyb mezi členskými státy EU z pracovních důvodů, aniž by byli diskriminováni, pokud jde o pracovní podmínky – včetně odměňování. **Přeshraniční pracovníci** jsou lidé, kteří pracují v jednom členském státě EU, ale žijí v jiném. V roce 2019 se tento termín vztahoval na 2 miliony⁸⁸ z 220 milionů zaměstnaných lidí ve věku 20–64 let v EU, což odpovídá téměř 1 % celkové pracovní síly v EU. V oblasti daní neexistují žádná pravidla na úrovni EU týkající se definice přeshraničních pracovníků, rozdělení daňových práv mezi členské státy nebo daňových pravidel, která se mají použít. Sousední členské státy, kde mnoho občanů překračuje hranice za prací, často zahrnují do svých dvoustranných úmluv o zamezení dvojího zdanění zvláštní pravidla pro přeshraniční pracovníky. Tato pravidla se často vztahují na občany žijící a pracující v úzkém pásmu podél hranice. Jelikož tato pravidla odrážejí specifickou situaci mezi dvěma členskými státy a jsou výsledkem jednání mezi nimi, jednotlivé smlouvy o zamezení dvojího zdanění se liší. Příjem přeshraničního pracovníka může být zdaněn v jednom nebo v obou dotčených členských státech v závislosti na daňových ujednáních⁸⁹. Komise má v úmyslu vydat doporučení ke zlepšení situace daňových poplatníků, kteří vykonávají přeshraniční činnost, včetně přeshraničních pracovníků. Komise ve svém daňovém akčním plánu z července 2020⁹⁰ oznámila, že v roce 2021 zahájí iniciativu týkající se práv daňových poplatníků EU a zjednodušení daňových povinností pro občany EU.

Cestování mezi členskými státy může někdy zahrnovat využití několika druhů dopravy („multimodalita“). **Multimodální plánovače cest**⁹¹ poskytují evropským cestujícím komplexní informace ode dveří ke dveřím, aby mohli činit informovaná rozhodnutí týkající se

⁸⁷ Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/1191 ze dne 6. července 2016 o podpoře volného pohybu občanů zjednodušením požadavků na předkládání některých veřejných listin v Evropské unii a o změně nařízení (EU) č. 1024/2012, Úř. věst. L 200, 26.7.2016, s. 1. Nařízení zmírňuje většinu problémů, s nimiž se setkávají evropští občané při předkládání určitých veřejných listin vydaných v jiném členském státě. Orgány veřejné správy již například nemohou požadovat apostilu na veřejné listině nebo na její ověřené kopii. Některé veřejné listiny navíc již není nutné překládat, pokud jsou opatřeny standardním vícejazyčným formulářem, který je k dispozici orgánům členských států na portálu e-Justice.

⁸⁸ V roce 2019 byl mezi přeshraničními pracovníky pracujícími v členských státech největší počet těch, kteří žijí v Polsku a pracují v Německu (122 000 osob), žijí ve Francii a pracují v Lucembursku (93 000), žijí v Maďarsku a pracují v Rakousku (56 000), žijí v Německu a pracují v Lucembursku (54 000) a žijí v Francii a pracují v Belgii (50 000). Většina přeshraničních pracovníků pracovala ve stavebnictví, výrobě nebo na pracovních místech souvisejících se zdravotní péčí.

Více viz <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/digpub/eumove/bloc-2c.html?lang=en>.

⁸⁹ Ustálená judikatura stanoví, že podle dvoustranných dohod zabráňujících dvojímu zdanění mohou členské státy svobodně určit hraniční určovatele pro rozdělení daňových pravomocí mezi sebou. Musí však tuto daňovou pravomoc vykonávat v souladu s právem EU. Také to znamená, že neexistují žádná pravidla, která by přeshraničním pracovníkům zaručovala právo na nejvýhodnější z daňových režimů dotčených členských států.

⁹⁰ COM(2020) 312.

⁹¹ Multimodální plánovač cest je IT systém schopný navrhnout sestavu jedné nebo více přepravních služeb, které dávají odpověď přinejmenším na otázku „Jak se dostat z místa A do místa B v určitý den a čas odjezdu/příjezdu a za jakých podmínek“. Nejběžnějším přístupovým místem k takovémuto plánovači cest je specifická internetová služba. (Studie Evropské komise o budoucím evropském multimodálním plánovači cest „Towards a European Multi-Modal Journey Planner“, 2011).

cestování přizpůsobená jejich potřebám. Hladce integrují informace o různých druzích dopravy, zejména o železniční a místní veřejné dopravě, a zvyšují účinnost dopravního systému. To bude významným přínosem pro občany, protože není vždy snadné získat přesné informace o přeshraniční dopravě a spojích. Rovněž by to mělo lidem umožnit zvolit si způsoby dopravy, které jsou pro životní prostředí nejméně škodlivé. Komise zvýší svou podporu služeb, které pomáhají lidem v EU hledat a rezervovat multimodální dopravní spojení.

Opatření 9 – Komise bude spolupracovat s členskými státy na podpoře začlenění přeshraničních řešení v oblasti elektronické správy a elektronického podnikání do nově vydaných průkazů totožnosti.

Opatření 10 – Komise v roce 2021 zahájí iniciativu v oblasti práv daňových poplatníků EU a zjednodušení daňových povinností pro občany EU.

Opatření 11 – Komise zahájí iniciativu na další podporu rozvoje multimodálních plánovačů cest a digitálních služeb usnadňujících rezervaci a placení různých nabídek v oblasti

4. Ochrana a podpora občanství EU

4.1 Ochrana občanství EU

Občanství EU a práva z něj vyplývající jsou zakotvena ve Smlouvách. Státní příslušnost členského státu je jedinou podmínkou pro získání občanství EU. Při udělování státní příslušnosti musí členské státy zajistit, že tak činí, aniž je narušena podstata, hodnota a integrita občanství EU. Tato integrita je narušena, když členské státy udělí státní příslušnost, a tedy občanství EU, na oplátku za předem stanovenou úroveň investic bez jakéhokoli požadavku na skutečné propojení investora s danou zemí. Hodnoty a zásady EU, jako je solidarita mezi státními příslušníky členských států, jsou oslabeny, pokud jsou možnost být součástí evropského projektu, požívání práv Unie a účast na jejím demokratickém životě podmíněny pouhou ekonomickou transakcí. Tyto základní zásady jsou dále ohrožovány **režimy občanství pro investory**, které usnadňují praní peněz, daňové úniky a korupci, jak zdůrazňují zprávy Komise z ledna 2019⁹² a července 2019⁹³. Dne 20. října 2020 zahájila Komise řízení o nesplnění povinnosti proti dvěma členským státům z důvodu jejich režimů občanství pro investory, označovaných také jako „zlaté pasy“⁹⁴. Komise bude i nadále sledovat situaci, pokud jde o režimy pobytu pro investory (neboli „zlatá víza“), které představují podobná rizika.

⁹² COM(2019) 12 final.

⁹³ COM(2019) 370 final a SWD(2019) 650 final.

⁹⁴ Další informace naleznete zde: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1925.

Opatření 12 – Komise bude i nadále sledovat rizika, která pro občanství EU představují režimy pro investory, a to i v rámci probíhajících řízení o nesplnění povinnosti, a v případě potřeby zasáhne.

4.2 Podpora občanství EU a hodnot EU

Občanství EU se opírá o společné **hodnoty** vyjádřené v článku 2 Smlouvy⁹⁵, mezi něž patří dodržování demokracie, zásad právního státu, rovnosti a základních práv. Průzkum Eurobarometr provedený v roce 2019 ukázal, že evropští občané vybrali téměř stejné hodnoty, které nejlépe reprezentují EU, tj. demokracii, lidská práva a právní stát; překonává je pouze mír⁹⁶.

Onemocnění COVID-19 bylo pro určité hodnoty EU výzvou, protože vedlo k **dočasným omezením základních práv a demokratických hodnot**. Rychle se vynořily otázky, jak by za těchto okolností měly probíhat volby, jak mohou férově probíhat volební kampaně, jak mohou být vyslyšeny názory občanů a jaká omezení lze případně zavést. Řešení těchto otázek je obzvláště důležité s vědomím, že v době krize je ochrana demokratických hodnot nanejvýš důležitá a že se okolnosti, které vedly k takovým opatřením, mohou znovu objevit. Komise bude členským státům v rámci evropské sítě pro volební spolupráci nadále usnadňovat výměnu osvědčených postupů v těchto otázkách, včetně regulačních opatření. I bez pandemie se v posledních letech v Evropě (stejně jako jinde) zvýšila polarizace a evropské hodnoty byly zpochybňovány jak z vnějšku, tak i zevnitř EU.

Aby pomohla podpořit skutečnou **kulturu právního státu** mezi širokou veřejností, oznámila Komise řadu opatření ve svém sdělení z července 2019 s názvem Posilování právního státu v rámci Unie – Akční plán⁹⁷, jako například specializovanou veřejnou komunikační kampaň o právním státu. Dne 30. září 2020 rovněž zveřejnila svou první výroční zprávu o stavu právního státu⁹⁸, která je centrálním prvkem nového evropského mechanismu právního

⁹⁵ Článek 2 zní takto: „Unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin. Tyto hodnoty jsou společné členským státům ve společnosti vyznačující se pluralismem, nepřipustností diskriminace, tolerancí, spravedlností, solidaritou a rovností žen a mužů.“

⁹⁶ Ve standardním průzkumu Eurobarometr 92 z podzimu 2019 byli respondenti požádáni, aby vybrali hodnoty, které podle nich nejlépe reprezentují EU. „Mír“ stál v popředí jako hodnota nejlépe reprezentující EU (42 %), následovala „demokracie“ (34 %) na druhém a „lidská práva“ (32 %) na třetím místě. „Právní stát“ byl na čtvrtém místě a zmínil ho více než jeden z pěti respondentů (22 %).

⁹⁷ COM(2019) 343 final. Komise se zejména zavázala využít všechny možnosti financování, aby pomohla občanské společnosti a akademické sféře posílit kulturu právního státu, například prostřednictvím budoucího programu Občané, rovnost, práva a hodnoty.

⁹⁸ https://ec.europa.eu/info/publications/2020-rule-law-report-communication-and-country-chapters_cs.

státu⁹⁹. Tím se podníká každoroční a trvalá diskuse o stavu právního státu a podpoří vytvoření kultury právního státu v EU.

Mnoho Evropanů považuje za jeden z hlavních úspěchů¹⁰⁰ EU **program Erasmus+**¹⁰¹. Studium, učení či odborné vzdělávání a práce v zahraničí nebo zapojení se do činností mládeže a v oblasti sportu posiluje evropskou identitu v celé její rozmanitosti a podporuje aktivní občanství mezi lidmi všech věkových skupin. Erasmus+ podporuje účast mladých lidí na demokratickém životě Evropy, zvyšuje povědomí o společných evropských hodnotách, včetně základních práv, a sdružuje mladé lidi a osoby s rozhodovací pravomocí na místní, celostátní a unijní úrovni¹⁰². Akce programu Jean Monnet v rámci programu Erasmus+ podporují pocit evropské identity a odhodlání prostřednictvím rozvoje excelence ve studiích evropské integrace. Budoucí Erasmus+ rozšíří akce programu Jean Monnet z oblasti vysokoškolského vzdělávání do dalších oblastí vzdělávání a odborné přípravy.

Vzdělávání k občanství je koncipováno tak, aby podporovalo aktivní občanství a pomohlo mladým lidem objevit své místo v dnešní složité společnosti. Mezi možné aktivity patří dobrovolnictví¹⁰³ v rámci Evropského sboru solidarity, účast na virtuálních zážitcích prostřednictvím virtuální výměny v rámci programu Erasmus+¹⁰⁴ nebo cestování do zahraničí a objevování nových kultur prostřednictvím projektu DiscoverEU. Doporučení Rady o podpoře společných hodnot, inkluzivního vzdělávání a evropského rozměru ve výuce¹⁰⁵ kromě toho vyzývá členské státy, aby zintenzivnily své úsilí o prosazování společných hodnot, jako je úcta k lidské důstojnosti, svoboda, demokracie, rovnost, právní stát a dodržování lidských práv. Doporučení rovněž vyzývá k inkluzivnějším vzdělávacím systémům, lepší podpoře pedagogických pracovníků a **výuce o Evropě** a jejích členských státech, aby pomohly zvýšit pocit sounáležitosti s vlastní školou, místním společenstvím, zemí a také s evropskou rodinou. Komise bude pokračovat v práci na inovativních projektech,

⁹⁹ Cílem tohoto mechanismu je zahájit skutečný dialog o právním státu na evropské i vnitrostátní úrovni. Je koncipován jako každoroční proces, aby se zabránilo vzniku nebo prohloubení problémů. Vytvoří společné povědomí o situaci v oblasti právního státu v celé EU a posílí interinstitucionální spolupráci na toto téma.

¹⁰⁰ Ve standardním průzkumu Eurobarometr 89 z roku 2018 respondenti označili „výměnné programy pro studenty, jako je Erasmus“, za třetí nejpozitivnější výsledek EU po „míru mezi členskými státy EU“ a „volném pohybu osob, zboží a služeb v rámci EU“.

¹⁰¹ Za poslední tři desetiletí se programu Erasmus+ a jeho předchůdců zúčastnilo více než 10 milionů lidí. Prostřednictvím programu vzdělávacích příležitostí v zahraničí a nadnárodních partnerství bylo poskytnuto více než 1,7 miliardy EUR na rozvoj inovativních politických přístupů a postupů na místní úrovni, které upřednostňují sociální začlenění, podporu společných hodnot a mezikulturní porozumění.

¹⁰² Činnosti Erasmus+ pro zapojení mládeže budou také od roku 2021 podporovat alternativní, inovativní, inteligentní a digitální formy zapojení mládeže a občanské angažovanosti prostřednictvím široké škály účastnických projektů zaměřených na mládež.

¹⁰³ Dobrovolnictví je jedním z nejviditelnějších projevů solidarity. Účastí v Evropském sboru solidarity pomáhají mladí lidé řešit zjištěné potřeby v místních komunitách a přispívají k překonávání důležitých společenských výzev. Dobrovolnictví mladým lidem rovněž umožňuje získat užitečné zkušenosti, dovednosti a kompetence pro jejich osobní, vzdělávací, sociální, občanský a profesní rozvoj, a tím zlepšit jejich zaměstnatelnost a aktivní občanský život. Podle zpráv účastníků 76 % dobrovolníků souhlasí s tím, že se po účasti na dobrovolnické činnosti hodlají aktivněji podílet na společenském a politickém životě své komunity. 87 % dobrovolníků se po návratu hodlá v oblasti solidarity nadále zapojovat a být aktivní.

¹⁰⁴ To umožňuje mladým lidem v Evropě a jižním Středomoří zapojit se do smysluplných mezikulturních aktivit on-line.

¹⁰⁵ 2018/C 195/01.

kteřé podporují vzdělávání mladých lidí k občanství a jejich zkušenosti v tomto směru, mimo jiné prostřednictvím budoucího programu Erasmus (2021–2027).

Evropské hodnoty se mohou uplatnit také při provádění hospodářských činností. **Sociální ekonomika** zahrnuje obchodní struktury, jako jsou družstva, vzájemné pojišťovny, nezisková sdružení, nadace a sociální podniky bez ohledu na jejich právní formu. Kromě vytváření milionů pracovních míst jsou tyto podniky a organizace také motorem sociálních inovací. Toto odvětví staví do středu své práce lidi, solidaritu a demokracii. Poskytuje odpovědi na současné problémy a podporuje myšlenku občanství. Dokládají to zejména četná sdružení a charitativní organizace, které zahrnuje, a zintenzivnění fenoménu dobrovolnictví v mnoha evropských zemích. Sociální ekonomika podporuje strategii „hospodářství ve prospěch lidí“. Ve svém akčním plánu pro sociální ekonomiku, který má být přijat ve druhé polovině roku 2021, přijme Komise nová opatření ke zlepšení příznivého prostředí pro sociální ekonomiku a sociální inovace, a tím podpoří sociální začleňování a účast. Komise proto bude nadále rozvíjet svůj projekt Evropské regiony pro sociální ekonomiku (ESER) a společně s městem Mannheim uspořádá v květnu 2021 evropský summit o sociální ekonomice.

Ve svých politických směrech Komise zdůraznila význam **boje proti nerovnosti** v EU. EU může plně využít svého potenciálu, pouze pokud využije veškerý svůj talent a rozmanitost. Skutečnost, že lidé v EU stále čelí diskriminaci, oslabuje sociální soudržnost EU, připravuje ekonomiku o její plný potenciál a je přímou výzvou pro základní práva a hodnoty EU. V souladu se závazkem předsedkyně von der Leyenové budovat Unii rovnosti přijala Komise **na období 2020–2025 strategii EU pro rovnost žen a mužů**,¹⁰⁶ akční plán EU proti rasismu¹⁰⁷ a strategické rámce pro LGBTIQ osoby¹⁰⁸ a Romy¹⁰⁹. Pracovní program Komise na rok 2021 zahrnuje další iniciativy v této oblasti, jako jsou: návrh v oblasti prevence a potírání násilí založeného na pohlaví a domácího násilí, iniciativa na rozšíření unijního seznamu trestných činů o všechny formy trestných činů z nenávisti a nenávistných výroků, strategie týkající se práv osob se zdravotním postižením a sdělení o strategii EU pro boj proti antisemitismu.

¹⁰⁶ COM(2020) 152 final.

¹⁰⁷ Unie rovnosti: akční plán EU proti rasismu na období 2020–2025:

https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/a_union_of_equality_eu_action_plan_against_racism_2020_-_2025_cs.pdf. Jedním z oznámených opatření je, že Komise uspořádá seminář o volbách za účelem výměny a podpory osvědčených postupů v oblasti inkluzivní demokracie, jehož účelem je zajistit, aby kandidátní listiny odrážely rozmanitost naší společnosti. Tento seminář je naplánován na rok 2022 a má sloužit jako podklad pro příští volby do Evropského parlamentu v roce 2024.

¹⁰⁸ Unie rovnosti: strategie pro rovnost LGBTIQ osob na období 2020–2025.

¹⁰⁹ Strategický rámec EU pro rovnost, začlenění a účast Romů stanoví komplexní přístup na období 2020–2030 založený na třech pilířích. Tento přístup doplňuje sociální a ekonomické začlenění marginalizovaných Romů prosazováním rovnosti a podporou účasti. Jeho cílem je tedy dát všem Romům příležitost plně využít svůj potenciál a zapojit se do politického, sociálního, ekonomického a kulturního života.

Opatření 13 – Komise navrhne nová opatření v oblasti rovnosti a zákazu diskriminace, jak ohlásila ve strategických dokumentech.

Opatření 14 – Komise bude podporovat pocit evropské identity mladých Evropanů prostřednictvím programu ERASMUS+, programu Evropského sboru solidarity a akcí programu Jean Monnet.

Opatření 15 – Komise bude i nadále sledovat dopad omezujících opatření, zejména opatření zavedených během krizí, na práva vyplývající z občanství EU, svobodné a spravedlivé volby a spravedlivou demokratickou debatu, dokud nebudou tato opatření zrušena, a bude členským státům nadále usnadňovat výměnu osvědčených postupů v těchto otázkách v rámci evropské sítě pro volební spolupráci.

5. Ochrana občanů EU v Evropě i v zahraničí, a to i v krizových/mimořádných situacích

5.1 Solidarita v akci: občané v EU

Pandemie COVID-19 a její důsledky zdůraznily hodnotu solidarity mezi členskými státy i jednotlivými členy společnosti. Pandemie zasáhla Evropany různými způsoby, v závislosti na jejich sociálním postavení, pohlaví, odvětví, ve kterém pracují, na tom, zda jsou považováni za kritické pracovníky či nikoliv, a nejvýznamněji – z hlediska dopadu na zdraví – v závislosti na jejich věku a zdravotních predispozicích. Pandemie rovněž zdůraznila a prohloubila stávající nerovnosti v naší společnosti¹¹⁰. Evropská reakce byla mnohostranná a zahrnovala EU a vnitrostátní vlády, průmysl, občanskou společnost a občany aktivní ve svých komunitách¹¹¹.

V zájmu ochrany životů a živobytí a zajištění trvalého a prosperujícího oživení navrhla Komise program **Next Generation EU** – program na podporu oživení s objemem 750 miliard EUR, jakož i cílené posílení rozpočtu EU na období 2021–2027. Komise je odhodlána během oživení udržovat ve středu pozornosti rovnost, aby byla zajištěna udržitelná a dlouhodobá stabilita.

Evropská veřejnost očekává, že v budoucnu bude EU reagovat na zdravotní krize účinněji. V rámci své reakce na pandemii COVID-19 a s vědomím, že nové očkovací látky proti onemocnění COVID-19 by mohly přispět k ukončení pandemie, vypracovala Komise ambiciózní **strategii EU pro očkovací látky proti COVID-19**¹¹², která byla přijata v červnu

¹¹⁰ Například pandemie COVID-19 měla nepřiměřeně negativní dopad na marginalizované romské komunity, kterým jsou odírána určitá práva. Strategický rámec EU pro Romy obsahuje konkrétní pokyny pro členské státy za účelem zajištění, že budoucí strategie je lépe připraví na to, jak čelit podobným krizím. Poznatky získané z pandemie se také promítají do výběru hlavních cílů nového rámce (např. v oblasti bydlení a základních služeb), jakož i opatření obsažených v návrhu doporučení Rady (např. podpora digitálního začlenění a distančního vzdělávání pro romské děti).

¹¹¹ Další informace naleznete zde: Koronavirus: Evropská solidarita v akci, https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/coronavirus-european-solidarity-action_cs.

¹¹² COM(2020) 245 final.

2020, za účelem zajištění přístupu k takovýmto očkovacím látkám prostřednictvím předběžných dohod o nákupu uzavřených s předními výrobci očkovacích látek proti onemocnění COVID-19. Rovněž podporuje členské státy v přípravě na úspěšné zavedení a dostatečné využití očkovacích látek proti onemocnění COVID-19, jakmile budou k dispozici¹¹³. Komise rovněž buduje silnou **evropskou zdravotní unii**, která lépe ochrání zdraví občanů, lépe vybaví EU a její členské státy, pokud jde o prevenci budoucích pandemií a jejich řešení, a zlepší odolnost evropských systémů zdravotní péče. Za tímto účelem Komise přijala dne 11. listopadu 2020 návrh nařízení o vážných přeshraničních zdravotních hrozbách¹¹⁴ s cílem dále chránit zdraví Evropanů a kolektivně reagovat na přeshraniční zdravotní krize, spolu s návrhem na rozšíření mandátu Evropské agentury pro léčivé přípravky¹¹⁵ a Evropského střediska pro prevenci a kontrolu nemocí¹¹⁶.

Komise rovněž navrhla nový program EU v oblasti zdraví – **EU pro zdraví**, který podpoří opatření na ochranu občanů v Unii před vážnými přeshraničními zdravotními hrozbami, zlepší v Unii dostupnost léčivých přípravků, zdravotnických prostředků a dalších výrobků, které jsou v krizi potřeba, přispěje k jejich cenové dostupnosti, přičemž podpoří inovace a posílí systémy zdravotní péče a zdravotnický personál, mimo jiné prostřednictvím digitální transformace.

Politickou prioritou Komise pod vedením von der Leyenové bylo od samého začátku úplné provedení **evropského pilíře sociálních práv**. Zajištění toho, aby si všichni pracovníci v EU vydělávali na slušné živobytí, je nezbytné pro oživení i pro budování spravedlivé a odolné ekonomiky, a minimální mzdy v tom hrají důležitou roli. Stanovení minimální mzdy je důležité jak v zemích, které se spoléhají pouze na kolektivně dohodnuté minimální mzdy, tak v zemích se zákonem stanovenou minimální mzdou. Návrh Komise¹¹⁷ byl přijat dne 28. října 2020. Evropský pilíř sociálních práv bude kompasem oživení Evropy a nejlepším nástrojem k zajištění toho, aby nikdo nebyl opomenut. Komise oznámila¹¹⁸, že předloží ambiciózní akční plán k zajištění úplného provedení tohoto pilíře. Akční plán přispěje k sociálně-ekonomickému oživení a odolnosti ve střednědobém a dlouhodobém horizontu s cílem posílit sociální spravedlnost digitální a zelené transformace.

¹¹³ Přípravovaná farmaceutická strategie pro Evropu se navíc zabývá důležitými otázkami, které trápí pacienty a systémy zdravotní péče po celá desetiletí, například přístupností a cenovou dostupností léčivých přípravků, udržitelností systémů zdravotní péče a nedostatkem léčivých přípravků. Předpokládá se v ní hodnocení současného systému s cílem umožnit digitalizaci a inovace, zejména pokud jde o nesplněné potřeby, a také opatření na podporu globální konkurenceschopnosti průmyslu EU. Přispěje k systému odolnému proti krizím, který za všech okolností zajistí přístup k bezpečným, vysoce kvalitním a účinným léčivým přípravkům.

¹¹⁴ COM(2020) 727 final.

¹¹⁵ COM(2020) 725 final.

¹¹⁶ COM(2020) 726 final.

¹¹⁷ COM(2020) 682 final.

¹¹⁸ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů ze dne 14. ledna 2020 *Silná sociální Evropa pro spravedlivou transformaci*, COM(2020) 14 final. Tato iniciativa byla potvrzena v pracovním programu Komise na rok 2021.

Krise také negativně ovlivnila životy mladých lidí, což lze částečně zmírnit systémem **záruk pro mladé lidi**¹¹⁹. Záruky pro mladé lidi, jež byly spuštěny v roce 2013, když vrcholila předchozí krize v oblasti zaměstnanosti mladých lidí, mají v mnoha členských státech významný transformační účinek. Od zahájení tohoto systému bylo více než 24 milionům mladých lidí nabídnuto zaměstnání nebo další vzdělávání, stáž nebo učňovská příprava jako odrazový můstek k budoucí profesní dráze. Ve svém balíčku na podporu zaměstnanosti mladých lidí z roku 2020¹²⁰ navrhla Komise další opatření na podporu mladých lidí na trhu práce, mimo jiné posílením záruky pro mladé lidi a rozšířením jejího dosahu na znevýhodněné mladé lidi v celé EU¹²¹.

Opatření 16 – Komise společně s členskými státy provede strategii EU pro očkovací látky proti viru COVID-19, čímž umožní všem občanům rychlý, spravedlivý a cenově dostupný přístup k těmto očkovacím látkám. Komise bude pokračovat ve své práci na budování silné evropské zdravotní unie, v níž se budou členské státy společně připravovat na zdravotní krize a reagovat na ně, zdravotnické potřeby budou přístupné, cenově dostupné a inovativní a země budou spolupracovat na zlepšování prevence, léčby a následné péče u nemocí, jako je rakovina.

Opatření 17 – Komise zvýší svou podporu mladým občanům EU, včetně těch ze znevýhodněných skupin, aby jim prostřednictvím posíleného systému záruk pro mladé lidi pomohla získat přístup ke vzdělání, odborné přípravě a nakonec na trh práce.

5.2 Solidarita v akci: občané mimo EU

Před celosvětovou pandemií cestovalo čím dál více Evropanů mimo EU – včetně vzdálených destinací¹²². Odhaduje se, že téměř 7 milionů občanů EU¹²³ cestuje nebo žije na místech, kde jsou nezastoupeni¹²⁴. Ne všechny členské státy EU však mají ve všech zemích světa velvyslanectví nebo konzulát. Právo na rovný přístup ke **konzulární ochraně** je jedním ze

¹¹⁹ Všechny členské státy se zavázaly k systému záruk pro mladé lidi, který má zajišťovat, aby všem mladým lidem mladším 25 let bylo do čtyř měsíců od okamžiku, kdy se stali nezaměstnanými nebo ukončili formální vzdělávání, nabídnuto kvalitní zaměstnání nebo další vzdělávání, učňovská příprava nebo stáž.

¹²⁰ Balíček je koordinován s Evropskou agendou dovedností, a zejména s návrhem Komise na doporučení Rady o odborném vzdělávání a přípravě, které pomůže vybavit lidi vyváženou kombinací znalostí, dovedností a kompetencí, které jsou pevným základem odolnosti, celoživotního učení, celoživotní zaměstnatelnosti, sociálního začlenění, aktivního občanství a osobního rozvoje.

¹²¹ COM(2020) 276 final.

¹²² Mnoho občanů EU, včetně občanů s dvojím občanstvím, také ve třetích zemích trvale žije.

¹²³ SWD(2018) 273 final.

¹²⁴ Pojem „nezastoupený“ se vztahuje na občany, jejichž členský stát nemá ve třetí zemi velvyslanectví ani konzulát nebo není schopen účinně poskytovat pomoc.

zvláštních práv, která občanům EU¹²⁵ přiznávají Smlouvy, a je hmatatelným příkladem evropské solidarity. Členské státy musí pomáhat nezastoupeným občanům EU ve třetí zemi za stejných podmínek, za jakých pomáhají svým vlastním státním příslušníkům. Podle bleskového průzkumu Eurobarometr 485 jsou si tohoto práva vědomy přibližně tři čtvrtiny respondentů (76 %).

Konzulární ochrana je sice většinou poskytována na denní bázi jednotlivým občanům EU v nouzi po celém světě, ale může dojít k rozsáhlejší události, které vyžadují **koordinaci a společnou akci EU-27**. V posledních letech se objevila řada událostí vyžadujících společný postup, včetně přírodních katastrof, teroristických útoků, občanských nepokojů a příprav na celosvětové sportovní události, ale nikdy v takové míře a složitosti jako během rozšíření onemocnění COVID-19.

V rámci **bezprecedentního úsilí o repatriaci** se členským státům za podpory Evropské komise a Evropské služby pro vnější činnost podařilo v období od února do května 2020 přivést domů více než půl milionu evropských občanů postižených cestovními omezeními v souvislosti s onemocněním COVID-19 po celém světě¹²⁶. Komise spolufinancovala společné repatriční lety z rozpočtu EU prostřednictvím mechanismu civilní ochrany Unie až do výše 75 %. Toto úsilí prokázalo solidaritu EU v akci během obtížného období a přínosy konzulární ochrany jako součásti práv vyplývajících z občanství EU¹²⁷.

Při organizování repatriace občanů EU uvízlých v zahraničí kvůli rozšíření onemocnění COVID-19 **nezacházely členské státy s nezastoupenými a zastoupenými občany EU odlišně**, což byl správný postup. Tam, kde byly k dispozici repatriční kapacity, byla poskytnuta pomoc všem evropským občanům¹²⁸.

Krise COVID-19 prokázala **potřebu dalšího posílení solidarity EU s cílem lépe chránit občany EU v zahraničí**, zejména během krizí. Mezi členskými státy stále panují velké rozdíly, pokud jde o jejich kapacitu k poskytování pomoci ve třetích zemích, mimo jiné pokud jde o velikost jejich konzulárních sítí, počet místních zaměstnanců a hmotný majetek, který je pro repatriaci k dispozici. To může ovlivnit nejen nezastoupené občany EU, ale také zastoupené občany EU, pokud jejich členský stát není schopen poskytnout včasnou pomoc během krize¹²⁹.

¹²⁵ Toto právo je zakotveno v čl. 20 odst. 2 písm. c) a článku 23 Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU) a v článku 46 Listiny základních práv Evropské unie.

¹²⁶ Za tímto účelem zřídila Evropská služba pro vnější činnost specializovanou konzulární pracovní skupinu, která v úzké spolupráci s členskými státy a Střediskem pro koordinaci odezvy na mimořádné události Komise koordinuje repatriace.

¹²⁷ Toto úsilí bylo pro občany velmi viditelné: více než 60 % respondentů v otevřené veřejné konzultaci k této zprávě uvedlo, že vědí o repatričních letech, které členské státy a Evropská komise organizovaly pro občany EU, kteří byli v době rozšíření onemocnění COVID-19 ve třetích zemích.

¹²⁸ Tato masivní a historicky jedinečná konzulární spolupráce mezi členskými státy EU a orgány EU přinesla prospěch také občanům z partnerských zemí, jako je Norsko, Srbsko, Švýcarsko, Turecko a Spojené království, kdy jejich státní příslušníci byli také repatriováni v rámci letů EU.

¹²⁹ Rovněž je třeba vzít v úvahu odchod Spojeného království z EU, protože tato země má velkou konzulární síť a kapacitu v krizových situacích pomoci.

Poznatky z krize osvětlily důležitou úlohu, kterou sehrály delegace EU, které koordinovaly s členskými státy EU repatriaci občanů a pomáhaly připravovat seznamy lidí v komerčních letech a letech organizovaných vládami členských států EU. Stávající právní předpisy EU omezují úlohu delegací EU na koordinaci a poskytování informací, ale většina občanů EU¹³⁰ by uvítala jejich aktivnější úlohu při poskytování podpory občanům EU v případě potřeby¹³¹. V rámci své klíčové priority „silnější Evropa ve světě“ **přezkoumá Komise směrnici o konzulární ochraně** s cílem usnadnit výkon práva na konzulární ochranu vyplývající z občanství Unie a posílit solidaritu EU s cílem lépe chránit občany EU v zahraničí, zejména během krizí. To by zlepšilo spolupráci mezi členskými státy a posílilo podpůrnou úlohu EU, přičemž by se nejlépe využila její jedinečná síť delegací EU k poskytování konzulární pomoci občanům EU v případě potřeby, například tím, že by se jim umožnilo organizovat repatriční lety a vydávat náhradní cestovní dokumenty. Delegace EU by měly doplňovat konzulární síť členských států, zejména ve třetích zemích, kde jednotlivé členské státy nemají zastoupení, nebo je jich zastoupen jen velmi malý počet. Jelikož ne všechny tyto výzvy lze řešit na základě článku 23 SFEU (konzulární ochrana), Komise rovněž zváží, zda nerozšířit právo na konzulární ochranu vyplývající z občanství EU na základě čl. 25 odst. 2 SFEU.

Opatření 18 – Komise v roce 2021 přezkoumá pravidla EU o konzulární ochraně s cílem zlepšit připravenost a kapacitu EU a členských států na ochranu a podporu evropských občanů v době krize.

6. Závěry

Občanství EU je jádrem evropského projektu. Občané očekávají, že EU ochrání jejich práva a přinese přidanou hodnotu do různých oblastí jejich života. Celosvětová zdravotní krize dále ilustrovala realitu dnešní EU, kde jsou k ochraně životů a živobytí Evropanů v důsledku řady přeshraničních spojení a přesahů nezbytné společné evropské postupy.

Ještě před krizí COVID-19 vedly nové politické, sociální a technologické výzvy k přehodnocení starých postupů a zavedení nových opatření na ochranu a zlepšení schopnosti občanů EU vykonávat svá tři hlavní práva: svobodu pohybu, účast ve svobodných a spravedlivých volbách a konzulární ochranu mimo EU. Jak je však zjevné z této zprávy, koncept občanství EU a opatření EU zaměřená na občany jdou nad rámec výše uvedeného.

¹³⁰ V průzkumu Eurobarometr z roku 2020 více než 9 z 10 respondentů (92 %) souhlasilo s tím, že pokud by byli v zemi mimo EU, ve které není konzulát nebo velvyslanectví jejich vlastní země, a potřebovali by pomoc, rádi by místo toho vyhledali podporu u delegace EU.

¹³¹ Otevřená veřejná konzultace k této zprávě rovněž ukázala, že přibližně 90 % respondentů podporuje myšlenku, že by delegace EU měly být v případě potřeby schopny pomoci občanům EU ve třetích zemích.

Komise průběžně sleduje a hodnotí situaci v členských státech a jedná v souladu se Smlouvami EU a judikaturou Soudního dvora. V nadcházejících letech navrhne legislativní opatření v řadě oblastí s cílem odstranit mezery a zvýšit právní jistotu občanů při výkonu jejich práv. V jiných oblastech nezávisí úplné požívání občanských práv pouze na právních předpisech, ale také na jejich provádění, čímž by se změnil kontext a občané by mohli plně těžit z podstaty těchto práv. V těchto oblastech tato zpráva předkládá opatření, jejichž prostřednictvím bude Komise usilovat o dosažení nezbytných změn.

Komise je odhodlána provádět opatření uvedená v této zprávě. Za tímto účelem bude spolupracovat s ostatními – s orgány EU, členskými státy, místními a regionálními orgány, občanskou společností a hlavně se samotnými občany.

Příloha o opatřeních navazujících na opatření oznámená ve zprávě o občanství EU z roku 2017

Priorita 2017–2019	Opatření
Podpora práv vyplývajících z občanství EU a společných hodnot EU	
1. V roce 2017 a 2018 provede celounijní informační a osvětovou kampaň o právech vyplývajících z občanství EU, včetně práva na konzulární ochranu a v kontextu evropských voleb 2019 i volebních práv.	- S cílem podpořit volební účast a umožnit občanům přijímat informovaná rozhodnutí před volebami do Evropského parlamentu v květnu 2019 vedla Komise v úzké spolupráci s Evropským parlamentem informační a komunikační kampaň, včetně informování o tom, co EU dělá, jak hlasovat a jak se zapojit. Tyto kampaně byly proaktivní a vícejazyčné se silným místním rozměrem a poskytovaly informace o termínech pro registraci, o tom, kde se zaregistrovat, a o všech nezbytných praktických krocích. - V létě 2018 vedla Komise (GŘ JUST) úspěšnou kampaň na sociálních sítích za účelem informování občanů EU, kteří cestují, o jejich právu na konzulární ochranu v zahraničí. Kampaň představovala začátek uplatňování směrnice EU o konzulární ochraně.
2. Podnikne kroky k posílení Evropské dobrovolné služby a bude propagovat přínosy dobrovolnické činnosti ve vzdělávání a její integraci do vzdělávání. Do roku 2020 vyzve prvních 100 000 mladých Evropanů, aby se dobrovolně zapojili do Evropského sboru solidarity , který poskytne příležitost rozvíjet nové dovednosti a hodnotné zážitky, významně přispívat společnosti v celé EU a získávat neocenitelné zkušenosti a nabývat cenné dovednosti na začátku své profesní dráhy.	Nařízení (EU) 2018/1475, kterým se stanoví právní rámec Evropského sboru solidarity, vstoupilo v platnost v říjnu 2018. Toto nařízení stanoví právní rámec pro mladé lidi, kteří se zapojí do dobrovolnické činnosti nebo pracují na prospěšných projektech v celé Evropě v rámci Evropského sboru solidarity.
3. Bude chránit podstatu občanství EU a jeho základních hodnot; vypracuje zprávu o vnitrostátních programech udělujících občanství EU investorům , v níž popíše činnost Komise v této oblasti, současné vnitrostátní právní předpisy a postupy a poskytne pokyny členským státům.	- V lednu 2019 přijala Komise zprávu o režimech občanství pro investory a režimech pobytu pro investory v Evropské unii (COM(2019) 12 final). Jedná se o první, komplexní věcnou studii o všech režimech občanství („zlatý pas“) a pobytu („zlatá víza“) investorů v EU. Mapuje existující postupy a identifikuje rizika, jež tyto režimy představují pro EU, zejména pokud jde o bezpečnost, praní peněz, daňové úniky a korupci. Komise nadále sleduje širší otázky souladu s právem EU, které z těchto režimů vyplývají. - V květnu 2018 přijala Rada doporučení o podpoře společných hodnot, inkluzivního vzdělávání a evropského rozměru ve výuce. Cílem doporučení je podporovat pocit sounáležitosti – předávání společných hodnot, realizace inkluzivního vzdělávání a výuky o EU a jejích členských státech za účelem posílení pocitu sounáležitosti s vlastní školou, místní komunitou a zemí a také s evropskou rodinou. Rada také v květnu 2018 přijala jako součást prvního balíčku opatření v oblasti Evropského prostoru vzdělávání doporučení o klíčových kompetencích pro celoživotní učení, které zahrnuje kompetenci týkající se občanství. - V listopadu 2019 zahájila Komise (GŘ EAC) udílení ceny Jana Amose Komenského, která odměňuje střední školy, které při výuce svých žáků, která se týká Evropské unie, používají

	kreativní metody. • V letech 2017, 2018 a 2019 zavedla Komise (GR EAC) cenu Altiera Spinelliho za osvětovou činnost, která ocenila vynikající díla, která zvyšují znalosti a povědomí občanů o EU.
Podpora a posílení účasti občanů na demokratickém životě EU	
1. Zintenzivnit Dialogy s občany a podněcovat veřejné debaty, aby se zlepšila informovanost veřejnosti o vlivu EU na každodenní život občanů a povzbudila se výměna názorů s občany.	• Od roku 2014 do voleb do Evropského parlamentu v květnu 2019 bylo uspořádáno přibližně 1 800 dialogů s občany na více než 635 různých místech, kde se shromáždilo přibližně 200 000 občanů všech národností, věkových skupin, ras, náboženství a politických názorů. Každý z jednotlivých komisařů se aktivně účastnil těchto dialogů, které pomohly občanům pochopit, jak pro ně politiky EU pracují, ve snaze rozšířit jejich přímou spolupráci s vedoucími činiteli v Komisi a v širší míře přímé zapojení v rámci demokracie EU.
2. Vypracovat zprávu o provádění právních předpisů EU o místních volbách, aby občané EU mohli účinně uplatňovat svá volební práva na místní úrovni.	• Při plnění svých závazků uvedených ve zprávě o občanství EU z roku 2017 vydala Komise v únoru 2018 zprávu (COM(2018) 44 final) o právu občanů EU volit a být volen v komunálních volbách, pokud žijí v jiném členském státě EU. Zpráva zhodnotila, jak tito „mobilní“ občané uplatňují tato práva od roku 2012, a poukázala na cestu ke zlepšení znalostí o jejich demokratické účasti, informování a zvyšování povědomí o tomto právu mezi občany, usnadnění volebního procesu a zapojení zúčastněných stran k dosažení tohoto cíle. Tato zpráva představila postupy členských států při podpoře demokratického zapojení občanů.
3. Propagovat osvědčené postupy, které pomáhají občanům volit a kandidovat ve volbách do Evropského parlamentu, včetně zachování volebního práva při přestěhování do jiného členského státu a přeshraničního přístupu k politickému zpravodajství, aby se podpořila volební účast a široká demokratická účast s výhledem k volbám do Evropského parlamentu v roce 2019.	• V únoru 2018 vydala Komise doporučení týkající se posílení evropského charakteru a efektivního průběhu voleb do Evropského parlamentu v roce 2019 (C(2018) 900 final). V doporučení Komise vyzvala příslušné vnitrostátní orgány, aby podporovaly výkon volebních práv nedostatečně zastoupených skupin, včetně osob se zdravotním postižením, a celkově podpořily demokratické chování a pomohly dosáhnout vysoké volební účasti. • Tytéž orgány rovněž dostaly za úkol na základě zkušeností členských států určit osvědčené postupy při identifikaci, zmírňování a zvládání rizik pro průběh voleb plynoucích z kybernetických útoků a dezinformací. S tímto cílem hostila Komise v dubnu 2018 akci zaměřenou na plánovanou výměnu postupů mezi členskými státy, jež zahrnovala prezentace o zvýšení účasti zdravotně postižených občanů na kandidátských místech. • V rámci širšího úsilí o zajištění svobodných a spravedlivých voleb přijala Komise v září 2018 volební balíček, který obsahoval sdělení a doporučení vyzývající členské státy k vytvoření vnitrostátních volebních sítí zahrnujících vnitrostátní orgány příslušné pro volební záležitosti a orgány pověřené sledováním a vymáháním pravidel pro on-line aktivity související s volbami. Vnitrostátní síť pro volební spolupráci jmenovaly kontaktní místa pro účast v evropské síti pro volební spolupráci, která slouží jako platforma pro varování před hrozbami, výměnu osvědčených postupů, diskusi o společných řešeních identifikovaných výzev a podporu společných projektů a jednání mezi vnitrostátními sítěmi. • V listopadu 2018 Komise věnovala své výroční kolokvium o

	základních právech demokracii v EU. Kolokvium shromáždilo vysoké představitele vlád členských států, mezinárodních organizací, zástupce soukromého sektoru, akademické sféry a občanské společnosti, aby projednali: i) otázku demokratické účasti a politického zastoupení občanů EU v demokratické debatě; ii) úlohu občanské společnosti v pulzující demokracii a iii) důležitost transparentních a spolehlivých informací pro informovanou a inkluzivní demokratickou debatu a bezpečné volby. • Komise rovněž podpořila prosazování práv občanů EU na místní úrovni díky financování z programu Práva, rovnost a občanství a prostřednictvím akcí, například Evropského týdne regionů a měst.
Zjednodušení každodenního života občanům EU	
1. Předložit návrh na vytvoření „jednotné digitální brány“, aby občanům poskytla snadný on-line přístup k informacím a službám pro poskytování pomoci a řešení problémů a možnost absolvovat on-line administrativní postupy v přeshraničních situacích, a to vzájemným propojením příslušných služeb a obsahu na úrovni EU a vnitrostátní úrovni bezproblémovým, uživatelsky přívětivým způsobem zaměřeným na uživatele. Kromě toho posoudit možnosti snížení byrokracie v rámci vnitrostátních správních orgánů tím, že občané budou muset poskytovat své údaje pouze jednou.	• Nařízení (EU) 2018/1724, kterým se zřizuje jednotná digitální brána pro poskytování přístupu k informacím, postupům a k asistenčním službám a službám pro řešení problémů a kterým se mění nařízení (EU) č. 1024/2012, vstoupilo v platnost dne 11. prosince 2018. Nová brána je plně integrována do modernizovaného portálu Vaše Evropa a poskytuje přístup k on-line informacím a postupům, stejně jako k asistenčním službám a službám řešení problémů pro jednotlivce a společnosti.
2. Dále usnadňovat a podporovat multimodální cestování v rámci celé EU, aby byla mobilita občanů EU účinnější a uživatelsky přívětivější, a to prostřednictvím specifikace celounijních informačních služeb o multimodálním cestování a zlepšením interoperability a kompatibility systémů a služeb.	• Nařízení v přenesené pravomoci 2017/1926 ze dne 31. května 2017, kterým se doplňuje směrnice o inteligentních dopravních systémech 2010/40/EU, poskytuje rámec pro zlepšení poskytování multimodálních informačních služeb o cestování v celé EU. Stanovilo nezbytné požadavky, aby byly multimodální cestovní informační služby v celé EU přesné a dostupné i přes hranice. Dále zavádí specifikace nezbytné k zajištění přístupnosti, výměny a aktualizace standardizovaných cestovních údajů a dopravních informací a plánování jednotlivých úseků cesty pro poskytování multimodálních informačních služeb v EU. • Rok 2018 byl vyhlášen Rokem multimodality. Během tohoto roku Komise vyzdvihla význam multimodality pro dopravní systém EU uspořádáním řady akcí zaměřených na podporu fungování odvětví dopravy jako plně integrovaného „systému“.
Posílení bezpečnosti a podpora rovnosti	
1. V prvním čtvrtletí 2017 dokončit studii o možnostech politiky EU ke zlepšení zabezpečení průkazů totožnosti a povolení k pobytu občanů EU, kteří bydlí v jiném členském státě, a jejich rodinných příslušníků ze zemí mimo EU. Vyhodnotit další kroky, možnosti a jejich dopady s ohledem na případný legislativní podnět do konce roku 2017.	• Nařízení (EU) 2019/1157 ze dne 20. června 2019 o posílení zabezpečení průkazů totožnosti občanů Unie a povolení k pobytu vydávaných občanům Unie a jejich rodinným příslušníkům, kteří vykonávají své právo volného pohybu, vstoupilo v platnost dne 1. srpna 2019 a použije se od 2. srpna 2021. Jeho cílem je pomoci mobilním občanům EU a jejich rodinným příslušníkům uplatnit jejich právo EU na volný pohyb zvýšením spolehlivosti a přijímání jejich dokumentů v přeshraničních situacích. Zároveň si klade za cíl posílit evropskou bezpečnost odstraněním bezpečnostních mezer

	vyplývajících z nezabezpečených dokumentů. Bezpečnostní prvky průkazů totožnosti budou sjednoceny s bezpečnostními prvky cestovních pasů, protože nyní budou oba typy cestovních dokladů obsahovat vysoce zabezpečený bezkontaktní čip s fotografií držitele a jeho otisky prstů. Členské státy začnou nové průkazy totožnosti vydávat od roku 2021. Všechny nové průkazy totožnosti však budou muset splňovat nové bezpečnostní normy.
2. V roce 2017 posoudit, jak zmodernizovat pravidla týkající se náhradních cestovních dokladů pro nezastoupené občany EU včetně bezpečnostních prvků společného formátu EU, aby občané mohli účinně uplatňovat své právo na konzulární ochranu.	Směrnice Rady (EU) 2019/997 ze dne 18. června 2019, kterou se zavádí náhradní cestovní doklad EU a zrušuje rozhodnutí 96/409/SZBP, vstoupila v platnost dne 10. července 2019. Jejím cílem je zvýšit bezpečnost tohoto dokladu a zefektivnit příslušné postupy. - Směrnice aktualizuje pravidla, formát a bezpečnostní prvky evropského náhradního cestovního dokladu. Zjednodušuje formality pro nezastoupené občany EU v zemích mimo EU, jejichž cestovní pas nebo cestovní doklad byl ztracen, odcizen nebo zničen, a zajišťuje, aby jim byl poskytnut náhradní cestovní doklad jiným členským státem, aby mohli cestovat domů. Směrnice proto umožňuje nezastoupeným občanům EU snadno a efektivněji uplatňovat své právo na konzulární ochranu. Směrnice se rovněž snaží zajistit soulad mezi konkrétními podmínkami a postupy pro vydávání náhradních cestovních dokladů EU a obecnými pravidly pro opatření koordinace a spolupráce s cílem usnadnit konzulární ochranu nezastoupených občanů EU ve třetích zemích.
3. V roce 2017 uskutečnit kampaň zaměřenou na boj proti násilí na ženách a aktivně podporovat přistoupení EU k Istanbulské úmluvě spolu s členskými státy a předložit návrhy na řešení problémů týkajících se rovnováhy mezi pracovním a soukromým životem pracujících rodin.	- Tehdejší komisařka Věra Jourová zahájila v roce 2017 „Rok cílených akcí boje proti násilí páchanému na ženách“ s cílem zvýšit povědomí, usnadnit vnitrostátní a přeshraniční spolupráci, poskytovat informace a vzdělávat o násilí na ženách. Například bylo poskytnuto 15 milionů EUR pro 12 vnitrostátních orgánů a 32 projektů na místní úrovni zabývajících se násilím na ženách v celé EU. Komunikační kampaň Non.No.Nein. Evropské komise – pod hashtagem #SayNoStopVAW – posunula cílené akce vpřed a do konce roku 2018 byly vyvinuty nové komunikační nástroje. Směrnice (EU) 2019/1158 ze dne 20. června 2019 o rovnováze mezi pracovním a soukromým životem rodičů a pečujících osob a o zrušení směrnice Rady 2010/18/EU vstoupila v platnost dne 1. srpna 2019. Zaměřuje se na zvýšení účasti žen na trhu práce a čerpání dovolené z rodinných důvodů a na pružné pracovní podmínky. Nový akt také poskytuje pracovníkům příležitost, aby jim bylo poskytnuto volno z důvodu péče o příbuzné, kteří potřebují podporu. Legislativa znamená, že rodiče a pečující osoby budou moci lépe sladit svůj profesionální a soukromý život a společnosti budou mít prospěch z motivovanějších pracovníků.
4. Pracovat na zlepšení společenského přijetí LGBTI osob v celé EU uskutečněním seznamu opatření k posílení rovnosti LGBTI osob a aktivním přispěním k dokončení jednání o navrhované horizontální antidiskriminační směrnici.	- Komise podporuje každé předsednictví Rady od roku 2008 při prosazování návrhu směrnice o rovném zacházení. Návrh nicméně zůstává pozastaven v Radě, kde vyžaduje jednomyslnost. - Dne 22. června 2018 přijala Komise doporučení o normách pro orgány pro rovné zacházení s cílem zajistit nezávislost a účinnost vnitrostátních orgánů pro rovné zacházení. Doporučení

	stanoví minimální normy pro mandát orgánů pro rovné zacházení, jejich nezávislost, jejich účinnost, včetně dostatečných zdrojů a příslušných pravomocí, a vnitrostátní struktura subjektů v oblasti rovnosti. • V dubnu 2019 vydala Komise sdělení (COM(2019) 186), které zdůraznilo mezery v ochraně a navrholo způsoby, jak usnadnit rozhodování v oblasti zákazu diskriminace prostřednictvím posíleného hlasování kvalifikovanou většinou a řádného legislativního postupu. • V říjnu 2019 zveřejnila Komise zvláštní průzkum Eurobarometr 493 – „Diskriminace v EU“ –, který obsahoval podrobné údaje od členských států o způsobu, jakým jsou osoby LGBTI ve společnosti přijímány, a vnímání diskriminace na základě sexuální orientace, genderové identity a pohlavních znaků. Podpora vztahů LGBTI osob celkově v EU vzrostla, ale mezi členskými státy EU se značně liší. • Komise rovněž podporuje rovnost prostřednictvím vzdělávání, kultury, mládeže a sportu, mimo jiné prostřednictvím digitálního akčního plánu z roku 2018, který zahrnuje opatření, pomocí něhož jsou dívky (ve věku 12–18) podporovány v rozvoji digitálních a podnikatelských dovedností prostřednictvím specializovaných vzdělávacích seminářů ve spolupráci s institutem EIT. Toto opatření bude pokračovat a bude rozšířeno v novém akčním plánu (2021–2027). Součástí strategického rámce evropské spolupráce v oblasti vzdělávání a odborné přípravy (ET 2020) je také specializovaná pracovní skupina pro prosazování společných hodnot a inkluzivního vzdělávání, která sdružuje odborníky z členských států za účelem výměny osvědčených postupů v oblastech, které zahrnují práva LGBTI osob, nerovnost mezi ženami a muži a integraci migrantů a uprchlíků.
--	---